

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Επειδή εξέλιπεν από τὸ Γραφεῖον τῆς Πανδώρας ὁλόκληρος ὁ τόμος τοῦ πρώτου ἔτους αὐτῆς, ὅσοι ἔχοντες τοιοῦτους εὐχαριστοῦνται νὰ τοὺς πωλῆσωσιν, ἢς τοὺς στείλωσιν εἰς αὐτό· καὶ ἐάν μὲν ἦναι πολλὰ μεταχειρισμένα τὰ φυλλάδια θέλουσι λάβει ἀνά δρ. 8. τὸν τόμον, ἐάν δὲ μετρίως, ἀνά 10.

Τὸ γραφεῖον τῆς Πανδώρας ἀγοράζει προσέτι καὶ τὰ ὑπὸ Στοιχ. Β. καὶ Γ. φυλλάδια.

Η ΠΑΡΑΦΡΩΝ.

Ἐρχόμενος ἀπὸ Ἰσπανίας εἰς Πράδην διὰ τῆς ὁδοῦ Μονλουί, ἐπιπτος ἢ ἐποχοῦμενος, ἐπέρασέ τις διὰ τῆς κοιλάδος Ζυζόλ, χωρὶς ὁ ὁδηγός σου νὰ σε δεῖξῃ τὴν ἔπαυλιν τοῦ Μοντεσόλ, πλησίον τοῦ Μαύρου βράχου, χωρὶς νὰ σε διηγηθῇ τὴν ἱστορίαν τῆς παράφρωνος ἐκείνης σκιᾶς τὴν ὁποίαν ἴδες πλανωμένην εἰς τὰς ἐρήμους πλάκας τῆς, ἢ γελῶσαν παρὰ τὰς ἐπιλήψεις τῆς;

Ἡ σκιὰ αὕτη ὀνομάζεται Γέττα, καὶ ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο Ἴβάν. Διὰ τὴν οἰκογένειαν, διὰ τὴν ἐρωτά των δὲν θὰ σε εἶπεν ἴσως τίποτε, διότι οἰκογένειά των ἦσαν ἐκεῖνοι, καὶ ἔρος των, ἐκείνοι ἀκόμη. Πρὸ δὲ ἡμετέρας ἐτῶν, τὸ φθινόπωρον τὸ ὅποιον ἤρχιζε τότε, ἐφώτιζε δέκατον ἔβδομον τὴν ἀθηρὰν καὶ γλυκεῖαν τῆς νέας κεφαλῆν· ὁ Ἴβάν ἦτο ἐν ἔτος νεώτερος.

Ὡς πρεσβυτέρα τὴν ἡλικίαν, ἤρχιζε καὶ πρώτη νὰ ὀνειροπολῇ ἐκτυλοῦσθαι εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς οἰλοιοῦσιν τοὺς ὁποίους ἢ φύσις θὰ ἐπέπνευσεν εἰς τὴν ἔβαν ὅταν, αἰσθανθεῖσα τὸν κόσμον καὶ ἀναγνωρίσασα τὸ κάλλος τῆς, ἴδεν ἀναπαυόμενον πλησίον τῆς τὸν ἄνδρα ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλαβεν ἡπαρξίν.

Γεννηθέντες καὶ αὐξήσαντες συνίμα, ὡς δύο ἄνθη βλαστάνοντα ἀπὸ τὴν αὐτὴν ρίζαν, ἠγαπήθησαν παῖδι ἐτι, καὶ θὰ ἠγαπήντο καὶ ἐφῆκεν, ὅταν θὰ ἔφθανον εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην τὴν ἐμφοσώσαν τὸ πῦθος, καὶ ἀποδιώκουσαν τὴν ἀμείρμον οἰκιστάτην τῆς παιδικῆς ἐποχῆς. Πρὸς αὐτοὺς ἢ οικειότης αὐτὴ εἶχε γενεὶ δευτέρᾳ φύσις. Ἡ Γέττα δὲν ἐβλεπεν εἰ μὴ τὸν Ἴβάν, ὁ Ἴβάν δὲν ἐγνώριζεν εἰ μὴ τὴν Γέτταν . . . Αὐτὸς καὶ αὐτὴ . . . καὶ μετ' αὐτοῦς, τίποτε!

. . . Καὶ ἡμῶς τὴν ἐσπέρην ἐκείνην ὁ Ἴβάν ἐζήτει τὴν νέαν . . . Πρώτην τότε φορὴν ἢ φωνὴν τοῦ διεσκορπίζετο χωρὶς ἀπαντήσεως, καὶ ὁ ταλαιπωρὸς συνεταράγη ὅλος. Δὲν ἐνόηε πῶς ἐδύνατο νὰ ἦναι μακρὰν τῶν παιδιῶν, τῶν ἀσμάτων καὶ τῶν θαυμάσιου τοῦ ἐκείνη ἤτις συνεμείσθη αἰετοῦ αὐτά.

Ἦξε δὲς περιτρέξει τὸν κήπον, καὶ δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ κράξῃ αὐτὴν, ὅταν, ὑπὸ σκοτεινὴν τινα δεινδροστοιχίαν, ἴδε τὴν φίλην του ἀκίνητον καὶ σκεπτικὴν, κἀποῦσαν ἐπὶ τὴν κλαδίαν μικροῦ τινος δένδρου τὰ ὅποια παρετήρει προσεκτικῶς. Ὁ Ἰβάν ἐστάθη ἔντρομος. . . ἦτο πλησίον τῆς Γέττας, καὶ ἡ Γέττα δὲν ἔτρεχεν, ὡς συνήθως γελῶσα καὶ φαιδρά, πρὸς αὐτόν! Ἐπροχώρησεν ὀλίγον πρὸς αὐτήν, καὶ πάλιν ἐστάθη τρέμων. . . Ἡ νέα δὲν τὸν ἐβλεπε σφόδρα πρὸς αὐτὴν μὲ τὸς ἀπαλούς καὶ ροδόχρους διαυλούς της ὅλα τὰ κλαδιά τοῦ δένδρου, προσήλωνε τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της εἰς τὰς ἀκρας αὐτῶν. Ὅταν ἴδε κινηθεῖσαι τὰς χεῖράς της, ὁ νέος ὤστικε ἴστατο μὴ ἀναπνεῖον σχεδόν, συνήλθεν εἰς ἑαυτόν. Παύσει φαίνεται, εἶπε κατ' ἑαυτόν, ἡ Γέττα, καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτὴν σιωπῶν.

Ἡ ἄμμος τρέχουσα ὑπὸ τοὺς πόδας του ἐξήπνισεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν νέαν. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἐπαύει, διότι ἐσοκώθη μετὰ σπουδῆς, καὶ ὡς ἂν ἐπραττεν ἐγκλημα, μόλις κτωσώσως νὰ τείνῃ πρὸς τὸν φίλον της τὴν μικρὰν χεῖρά της, τρέμουσαν ἄλλ' ἐκείνος ἀπομακρύνει αὐτὴν ἐπισθεν εἰς τὰς ἀγκάλας της.

Δὲν παρετήρησεν ὅμως καὶ τὴν ἀγοστήν τοῦ προσώπου της, διότι αὐτὴ δὲν ὠνευροπόλει ἀκόμη. Ἡ ὑπαρξίς τῶν δύο τούτων παιδίων ὁμοιάζε τὴν ὑπαρξίς δύο βυζανίων ἀνομήτων ἀπὸ τὴν αὐτὴν παγὴν τὸ γαλιάνην ρεῖθρον των. Ὅταν ταρχῆθῃ ἡ παγὴ, οὕτω ὡς οὕτω ἄλλος διατηροῦσι τὴν ἡρεμίαν καὶ τὴν καθαρότητα των.

Μάτην ἐπρασπάζον νὰ ζήσασιν ὅπως ἔζων καὶ πρὶν στοιχειῶν τι εἰσχωρήσῃ μεταξὺ αὐτῶν, στοιχειῶν ἀγνωστον εἰς τὸν ἕνα, ἀόριστον εἰς τὴν ἄλλην, στοιχειῶν συγκινήσεως μὲν κατ' ἀρχάς, ταρχῆς δὲ καὶ ἀνησυχίας πάντοτε.

Ἐδύνατο τάχα ὁ Ἰβάν νὰ διατρέξῃ ἡσύχως τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ἐπιλανθῆτο πλησίον αὐτοῦ ἡ Γέττα, καὶ ἐπιλανθῆτο καταβαλλομένη ἀπὸ δύναμιν ἣτις δὲν ἦτο ἡ τῆς φιλίας;

Μάτην ἡ νέα ἤλπιζε νὰ κρύψῃ πάντα διὰ μειδιήματος τὸ ὅποιο δὲν ὁμοιάζε τὰ πρῶτα τὸ μειδιήματα τοῦτο ἐμαρτύρει ἀγῶνα, ὁ δὲ ἀγὼν ἐμαρτύρει τὸν ἐρωτὰ της. . . Ἠγάπα. . . καὶ ἡγάπα σιωπηλῶς. . . ἡγάπα δὲ μόνη! . . .

B.

Παρατηρῶν κατὰ μέτωπον τὴν ἑκαυλίαν τοῦ Μοι, τεσσάρων, βλέπεις ἐκ δεξιῶν τοῖχον ὑψηλὸν καὶ μαυροπύρον, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή, πλῆθος χόρτου προκειμένου, καταβαίνοντος εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἀκολουθοῦντο. Ἐπειτα τὸν βουνόν, διαγράφει τὰς ἀνωμαλίας τῆς γῆς. Ὁ μακρὸς καὶ ὑψηλὸς οὗτος τοίχος θὰ κατασκευασθῇ, διὰ νὰ κρύπτῃ ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν δικαστῶν εὐρύχρον τινα καὶ εὐσχήμωνα κήπον, ὅπου τὰ μὲν αὐτὴ κρύπτουσι τοὺς καρπούς οἱ δὲ καρποὶ λιγύζουσι τὰ ἄνθη. Ἀλλὰ τριακόσια περίπου βήματα ἀπὸ τὴν ἑκαυλίαν, ὑπάρχουσι κηκλιδῆς δι' ὧν ἴδωμεν κη-

πον ἐκτεταμένον καὶ ἀνώμαλον, τοῦ ὁποίου τὸ χλοοπύρον καὶ ἀνοσφύρον ἔδαφος διασχίζεται ἀπὸ διαφόρους δεινδροστοιχίας σκιαζομένης ἀπὸ δένδρα ὀπωροφόρα. Βίβει τὸν κήπον ἐκεῖνον ὁ Ἰβάν εὖρεν, ὡς εἰπομεν, τὴν Γέτταν. Ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐξέταζε εἰ ἦτον ἐκεῖνο τὸ δένδριον ὅταν, ἀναζητῶν τὴν νέαν, τὴν εὖρεν ὑπ' αὐτὸ γονυπετῆ καὶ βυθισμένῃν εἰς λογισμούς.

Καθ' ἐκάστην ἡ Γέττα, ὅταν ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο μόνη, διευθνίνοτο πρὸς τὴν δεινδροστοιχίαν τοῦ σπηλαίου ὅταν δὲ ἤρχετο ὁ Ἰβάν ἐκάθαστο πλησίον της ἐπὶ ἀνακλίπτου χλοεροῦ τὸ ὅποιον εἶχεν ἐπίτηδες κατασκευάσει περὶ τὸ δένδρον της. Ἀλλ' ὡς ἂν ὑπέλυπτεν εἰς λογισμούς βραβεῖς, δὲν ἐπρόφραρεν οὐδὲ λέξιν. Ὁ Ἰβάν ἠσθάνετο μόνον, ὅταν ἠρώτα ἐπανειλημμένως τὴν Γέτταν τί εἶχε, φρῖσσοῦσαν καὶ καθύσταν τὴν χεῖρά της. Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρουν καὶ οἱ δύο χωρὶς νὰ ὁμιλήσωσι.

Μίαν ἐπέεραν, ἐσπέρην τοῦ Αὐγούστου, χλοερὰν καὶ ζωογόνην, τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ ἥλιος, κατασκίονον πρὸς τὸν ὀρίζοντα, μόλις ἐκτοξεύει ὠχρὰς τινὰς ἀκτῖνας, ὅτε δὲν εἰναι οὕτε ἡμέρα οὕτε νύξ, ἡ Γέττα, ἠρεπομένη περὶ μεγάλην φιλοῦσαν ὀλλίλουςαν κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς δεινδροστοιχίας, ἠσθάνετο λυόμενα τὰ γόνυτά της διότι πρὸς τὴν ἀκραν τῆς δεινδροστοιχίας αὐτῆς, σκιά τις ὑψηλὴ ἔτραξεν ὡς ἂν ἐβρουγεν ἐνώπιόν της. Μετ' ὀλίγον ἐνόμισεν ὅτι ἡ σκιά αὐτῆς ἦτο ἡ τοῦ Ἰβάν. Ἰδρῶς περιέχυσε τὸ λάμπρον μέτωπόν της, καὶ ἐπρασπάζει διὰ τῶν χειρῶν της νὰ καθυσχήσῃ τοὺς παλούς τῆς καρδίας της.

Ἀλλὰ δευρὴ τις δακρυματῶν ἀνέβη πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ μυστηριώδους δένδριον τὴν ταλαιπωροῦν κέρην. Μόλις ἐστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὰ κλαδιά του, καὶ κατέπεσεν ὠχρὰ καὶ ἀσθμαίνουσα. Ἡ φωνὴ της ἐξέλιπε, καὶ αὐτὴ ἐβραίνετο νεκρῶς.

Γ.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τῆς Γέττας εἶχε φρυεθῆ τὸ δένδρον τοῦτο. Κατὰ τὴν ἠεροκρατικὴν συνήθειαν τοῦ τόπου ἐκεῖνου, ἡ μήτηρ της Μαργαρίτα, εἶχε φέριε τὸ βρέφος της εἰς τὸ σπήλαιον τῶν ἀκαφῶν. Ἐκεῖ, ὑπάρχει εἰκὼν τῆς Θεοτόκου λιθίνη, καὶ ἀποῦ προσευχῆθη, ἔδωκεν εἰς τὸ παιδίον νὰ ἐγγίτῃ, κατὰ τὸ ἔθος, τὴν προκειμένην ἐσθλήτά της.

Μόνη αὕτη ἡ ἀφιέρωσις εἰς τὴν Παναγίαν δὲν ἤρκει εἰς τὰς φιλοστόργους μητέρας ἔπρεπε νὰ συμβουλευθῆσι μετὰ ταῦτα καὶ τὴν ἀγίαν τοῦ βράχου, τὴν γραιὴν Ἀναστασίαν, τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἐνόμιζον δουλίῃ τῆς μητρός τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἀναστασία, διώτατα εἰς τὴν μητέρα της Γέττας μικρὸν κλαδίον βλαστῆσαν εἰς σχισμῶδες τινὰ τοῦ Μαύρου βράχου, τὴν ἐξώρκεισε νὰ μὴν ὑπενδρεῖσθῃ τὴν κόρην της μὲ ὀπιονδήποτε, πρὶν καρποφορήσῃ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κλαδίον τῆς ροδακινέας, ἡ δὲ Μαργαρίτα τὸ ἐφόρτισε τὴν αὐτὴν ἐκεῖνην ἡμέραν.

Τετράκις πρὸς τοὺς δέκα ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης τὸ ἔαρ, καὶ τετράκις πρὸς τοὺς δέκα τὰ κλα-

διὰ τῶν δένδρου τῆς ἀγίας ἐκαλύφθησαν ἀπὸ φύλλα κινέας, ἣτις διὰ τοῦ καρποῦ της ἐμελλε νὰ φέρῃ τὴν εὐτυχίαν των.

Ἐξήγει πρὸς αὐτὴν πῶς ὁ πρῶτος ἐκεῖνος καρπὸς θὰ ἐγίνετο ἀφορητὴ τῆς ἐνώσεώς των, ἣτις διαύπην ὅκ ἦτο ζωὴ, ὅταν, διακόψασα τὴν ὀμλίαν της, ἐρῶθῃσεν ὄλη.

Ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰβάν δὲν ἐξήγουν εἰμὴ ἀπορίαν· τί ἄρα ἦτο ἡ ἐνωσις αὐτῶν, εἰν δὲν ἦτο ἡ εἰς τότε φιλία των;

Ἡ νέα ἠρεπομένη δι' ἣσα ἐφανερώσε πρὸς αὐτόν ἀλλ' ἡ ψυχὴ της ἦτο πλήρης; καὶ ἐπλυμμήρησεν ἀνεπαύσασα τρέμουσα, καὶ ἐφυγε μετὰ σπουδῆς, κληπτοῦσα τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν της.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβάν ἀναχωρήσας μετ' αὐτὴν ἴδεν ὅτι δὲν ἦσαν πλέον ταῦτα καίγνις, ὡς τὰ συνηθῆ:

Ὁ νέος αὐτῆς, τὸν ὁποῖον ὁ ἀπαντῶμεν καθ' ἐσπέρην ὄρθιον καὶ σιωπηλόν, οὐ τινος ἡ μὲν σκιά ἀναμνηστέται μετὰ τὴν σκίαν τῆς ροδακινέας ἐφ' ἣς σκιαρίζεται, τὸ δὲ ἔλεγμα ἀνήσυχον προσηλόνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, αὐτὴ ἡ σκιά, εἶναι ἐκεῖνος. . .

Ἔτος ὀλόκληρον παρήλθε μετὰ τοὺς μυστηριώδεις ταύτους λόγους τῆς Γέττας, ὁ καρπὸς της ὅς ἔφερε τὴν εὐτυχίαν μας, ὁ αὐτὸς μένει ἀγρυπνῶν· ἐν ροδακινῶν κρέματι ἀκίμη ἀπὸ τὸ δένδρον τοῦ σπηλαίου, καὶ ἀγρυπνεῖ διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν φίλην του ἀγρυπνεῖ διὰ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἐκείνη μὲν ὑποσχέθη πρὸς αὐτὴν, οὗτος δὲ δὲν ἐνόει.

Τὸ ἐπέρας ἐκεῖνο ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἐρλογισθῆ ὑπὸ τὰς μακρὰς βλεφαρίδας του, καὶ τὸ εὐλύγιστον καὶ ἐλαφρὸν σῶμα του ἀνεπαύρησεν ἐν μέσῳ τοῦ σλότους· διότι σκιά τις λευκὴ ἐξωγραφείτο παρὰ τὸν τοίχον, καὶ ὅταν ἐπλησίασεν ἀνεγνωρίσει τὴν Γέτταν, ἣτις πρὸ ἐνόης ἔτους δὲν εἶχεν ἐπισκερθῆ τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὴν Γέτταν ὠχρὰν καὶ ἐλαφρὰν ὡς ὁ χόρτος τὴν ὁποῖον ὁ δαίμων ἔσειε περὶ αὐτήν.

Ἡ ἀτακτικὴν βῆμά της προεμήνευε ταρχῆν, καὶ ὁ Ἰβάν συγκινήθεις ἠθλίησε νὰ δράμῃ πρὸς αὐτήν· φρεθῆσε ὅμως μὴ τὴν ταρχῆν εἶτι μάλλον ἐκρούσῃ, καὶ ἀνέμενε μετὰ χεῖλη ξηρὰ καὶ μετ' ὀφθαλμῶν ἀκίνητον.

Ἡ νέα ἐπροχώρησε ὀλονόν, καὶ φθάσασα εἰς τὸ δένδριον, ἐφάνη ἀγωνιζομένη νὰ ἀναλάβῃ τὴν γενναϊότητά της ἀλλ' ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ χόρτου ὡς νεκρῶ· ἡ σελήνη ἐξέριπτε διὰ τῶν μεγάλων δένδρων τὰς ἀκτῖνάς της εἰς τὸ ἐπωχρον καὶ ἐπαγιστῶν πρόσωπόν της, καὶ οἱ ἀκίνητοι ὀφθαλμοὶ της ἐβρῖνοντο συμβουλευόμενοι τὸν οὐρανόν.

Ὁ Ἰβάν παρετήρει ἀγωνιῶν ὅλα ταῦτα. Μετ' ὀλίγον τὴν ἴδεν ἀνεγερθεῖσαν, καὶ δεικνύουσαν ἀπόρρητον σταθερὰν ἢ χεῖρά της, ζήτησασα τὸ ροδακινῶν, τὴ ἔκαψε μετ' ἡμῶν.

Ὁ Ἰβάν ἔδραμε κρῶζον ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον κενὸς διότι τὸ ροδακινῶν ἐκαίτο ὑπὸ τοὺς πόδας της.

Ἡ νέα, καταπληχθεῖσα ἐν πρώτοις ἀπὸ τὴν ἀποψήσασα τὴν ὠχρῶσαν κεραλὴν της, καὶ προσηλωσασα ἐπ' αὐτοῦ τὰ κλύουρα ὀμμάτά της, διηγήθη πρὸς αὐτόν τὴν ἱστορίαν τοῦ σπηλαίου καὶ τῆς ροδα-

κινέας, ἣτις διὰ τοῦ καρποῦ της ἐμελλε νὰ φέρῃ τὴν εὐτυχίαν των.

Ἐξήγει πρὸς αὐτὴν πῶς ὁ πρῶτος ἐκεῖνος καρπὸς θὰ ἐγίνετο ἀφορητὴ τῆς ἐνώσεώς των, ἣτις διαύπην ὅκ ἦτο ζωὴ, ὅταν, διακόψασα τὴν ὀμλίαν της, ἐρῶθῃσεν ὄλη.

Ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἰβάν δὲν ἐξήγουν εἰμὴ ἀπορίαν· τί ἄρα ἦτο ἡ ἐνωσις αὐτῶν, εἰν δὲν ἦτο ἡ εἰς τότε φιλία των;

Ἡ νέα ἠρεπομένη δι' ἣσα ἐφανερώσε πρὸς αὐτόν ἀλλ' ἡ ψυχὴ της ἦτο πλήρης; καὶ ἐπλυμμήρησεν ἀνεπαύσασα τρέμουσα, καὶ ἐφυγε μετὰ σπουδῆς, κληπτοῦσα τὸ πρόσωπον διὰ τῶν χειρῶν της.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβάν ἀναχωρήσας μετ' αὐτὴν ἴδεν ὅτι δὲν ἦσαν πλέον ταῦτα καίγνις, ὡς τὰ συνηθῆ:

Ὁ νέος αὐτῆς, τὸν ὁποῖον ὁ ἀπαντῶμεν καθ' ἐσπέρην ὄρθιον καὶ σιωπηλόν, οὐ τινος ἡ μὲν σκιά ἀναμνηστέται μετὰ τὴν σκίαν τῆς ροδακινέας ἐφ' ἣς σκιαρίζεται, τὸ δὲ ἔλεγμα ἀνήσυχον προσηλόνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, αὐτὴ ἡ σκιά, εἶναι ἐκεῖνος. . .

Ἔτος ὀλόκληρον παρήλθε μετὰ τοὺς μυστηριώδεις ταύτους λόγους τῆς Γέττας, ὁ καρπὸς της ὅς ἔφερε τὴν εὐτυχίαν μας, ὁ αὐτὸς μένει ἀγρυπνῶν· ἐν ροδακινῶν κρέματι ἀκίμη ἀπὸ τὸ δένδρον τοῦ σπηλαίου, καὶ ἀγρυπνεῖ διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν φίλην του ἀγρυπνεῖ διὰ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἐκείνη μὲν ὑποσχέθη πρὸς αὐτὴν, οὗτος δὲ δὲν ἐνόει.

Τὸ ἐπέρας ἐκεῖνο ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ του ἐρλογισθῆ ὑπὸ τὰς μακρὰς βλεφαρίδας του, καὶ τὸ εὐλύγιστον καὶ ἐλαφρὸν σῶμα του ἀνεπαύρησεν ἐν μέσῳ τοῦ σλότους· διότι σκιά τις λευκὴ ἐξωγραφείτο παρὰ τὸν τοίχον, καὶ ὅταν ἐπλησίασεν ἀνεγνωρίσει τὴν Γέτταν, ἣτις πρὸ ἐνόης ἔτους δὲν εἶχεν ἐπισκερθῆ τὸ μέρος ἐκεῖνο, τὴν Γέτταν ὠχρὰν καὶ ἐλαφρὰν ὡς ὁ χόρτος τὴν ὁποῖον ὁ δαίμων ἔσειε περὶ αὐτήν.

Ἡ ἀτακτικὴν βῆμά της προεμήνευε ταρχῆν, καὶ ὁ Ἰβάν συγκινήθεις ἠθλίησε νὰ δράμῃ πρὸς αὐτήν· φρεθῆσε ὅμως μὴ τὴν ταρχῆν εἶτι μάλλον ἐκρούσῃ, καὶ ἀνέμενε μετὰ χεῖλη ξηρὰ καὶ μετ' ὀφθαλμῶν ἀκίνητον.

Ἡ νέα ἐπροχώρησε ὀλονόν, καὶ φθάσασα εἰς τὸ δένδριον, ἐφάνη ἀγωνιζομένη νὰ ἀναλάβῃ τὴν γενναϊότητά της ἀλλ' ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ χόρτου ὡς νεκρῶ· ἡ σελήνη ἐξέριπτε διὰ τῶν μεγάλων δένδρων τὰς ἀκτῖνάς της εἰς τὸ ἐπωχρον καὶ ἐπαγιστῶν πρόσωπόν της, καὶ οἱ ἀκίνητοι ὀφθαλμοὶ της ἐβρῖνοντο συμβουλευόμενοι τὸν οὐρανόν.

Ὁ Ἰβάν παρετήρει ἀγωνιῶν ὅλα ταῦτα. Μετ' ὀλίγον τὴν ἴδεν ἀνεγερθεῖσαν, καὶ δεικνύουσαν ἀπόρρητον σταθερὰν ἢ χεῖρά της, ζήτησασα τὸ ροδακινῶν, τὴ ἔκαψε μετ' ἡμῶν.

Ὁ Ἰβάν ἔδραμε κρῶζον ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον κενὸς διότι τὸ ροδακινῶν ἐκαίτο ὑπὸ τοὺς πό-

δας της. Ἡ νέα, καταπληχθεῖσα ἐν πρώτοις ἀπὸ τὴν ἀποψήσασα τὴν ὠχρῶσαν κεραλὴν της, καὶ προσηλωσασα ἐπ' αὐτοῦ τὰ κλύουρα ὀμμάτά της, διηγήθη πρὸς αὐτόν τὴν ἱστορίαν τοῦ σπηλαίου καὶ τῆς ροδα-

Τὰ δάκρυα καὶ ἡ ἀπελπισία τοῦ Ἰδάν ἀνεκούφιαν τὴν ὁδόν τῆς, καὶ ἐξωπύρην τὰς ἐλπίδας τῆς· ἐκείνος ὅμως, ἐδύνατο πῶς νὰ ἐννοήσῃ τὸν ἔρωτα ὅστις καταπατεῖ τὴν ἐπιούσαν ὅ,τι ἐπεθύμει τὴν προτεραιάν;

— Γίττα, εἶπε πρὸς αὐτὴν. ἔάν αὐτὴς ὁ καρπὸς θὰ ἔφερε τὴν ἔνωσιν τὴν ὁποίαν ἐπεθύμεις, διατί τὸν κατέστρεψες;

Ἡ νέα εἶπε τότε στενάζουσα πρὸς αὐτόν, ὅτι Ἄνδρέας τις ἤλθε ζιτῶν αὐτὴν σύζυγον, καὶ ὅτι ὁ πατήρ τῆς συγκατετέθη ἐπειδὴ ὁ Ἄνδρέας τὴν ἔγαπα πολύ. Ἐάν λοιπὸν ἔφερε τὸ ῥοδάκινον εἰς τὸν πατέρα τῆς, θὰ τὴν ἐδίωκεν εἰς τὸν Ἄνδρέαν, ἐνῶ τώρα ἦτον ἐλευθέρη. . . . ἐλευθέρη δι' αὐτόν!

— Ὡ! ἀγάπα με Ἰδάν, ἀγάπα με ὡς ὁ Ἄνδρέας ἐκείνος ὁ ὁποῖός μίαν μόνην φοράν με ἴδεν! Ἰδγε δι' ἐμὲ τὸν ἔρωτα ἐκείνον ὅστις κατασταίνει τὸν ἀγαπῶντα μελαγχολικόν, καὶ τὸν ἀλλοιώνει ὡς δὲ ψα ψλογιζοῦσα! Ἀγάπα με ἕως τὴν ἐρχομένην ἀνοιξίν, ἔάν ἡμπορῆς, Ἰδάν. . .

Ἐν τοσοῦτῳ ἰδέα τις ζοφερά ἐρήνη προσβαλοῦσα τὸ κάτωχρον μέτωπόν τῆς.

Τὸ πρωιχῆς ἔτος ἡ μὲν νέα ἦτο ἐλευθέρη, τὸ δὲν ἄνδρ' ὅμως τοῦ σπυλαιῶ ἦτο ξηρὸν, καὶ ὁ Ἰδάν δὲν ἐπερίμενε.

Τοιαῦτα μᾶς διηγήθη ὁ ὁδογὸς μας, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὰς κυκλίδας.

Ἦτο τότε χειμῶν, καὶ ὁ κῆπος ἐκείνος τὸν ὁποῖόν μᾶς εἶχε περιγράψει ἀνδρῶν καὶ πλῆρη ὁπωσίων, ἐπεδείκνυε δέξιδρα γυμνὰ, χόρτον ξηρὸν, καὶ φύσιν νεκράν.

E.

Ὅλοι ἐπροσπαθοῦμεν νὰ εὐρώμεν ὑπὸ τὴν πύχνην τὰ ἔχνη τῆς· στενωπὸν ἦτις, ὡς ἔλεγεν ὁ ὁδογὸς μας, ἔφερε πρὸς τὸ σπύλαιον, ὅταν ἐβιάσθημεν νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν μεγάλην ὁδόν.

Δύο γυναικες, ἐρχόμεναι δι' αὐτῆς, ἐστάθησαν ὅταν μᾶς ἴδον· καὶ ἀρῶν συνωμίλισαν διευθύνησαν πρὸς ἡμᾶς. Ἡ πρώτη ἐφῆρε κατάλευκα, καὶ ἐφαίνετο κυρία τῆς δευτέρας. Ἄν καὶ ψυχρὸς ἐπικρατεῖ δριμύ, αὐτὴ ἦτο ἐνδεδυμένη ὡς ἐν καιρῷ ἔαρος· ἡ κόμη τῆς ἦτο λυτὴ, καὶ οἱ κατάμαυροι θύστραχοὶ τῆς, διασκορπισμένοι ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς, ἐφαίνοντο προσφιλῶς τὴν λευκότητά του ἀπὸ τὸ φύχος. Καθῶς δὲ ἐπροχώρει, κατεπλησσομένη ἀπὸ τὴν παράδοξον ρουτιγονομίαν τῆς· τὸ στόμα τῆς ἔμειδία, ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἀντιπρόκειντο εἰς τὰ χεῖλη τῆς, ἐξήχουν ὁδόνην βαθεῖαν καὶ φοικτὴν· χαρὰ ψευδῆς καὶ λύπη ὀξεία συνεκρούοντο ἐπὶ τοῦ ἠλλοιωμένου προσώπου τῆς. Ἐτροχάφει ἀδικήτως, καὶ σταματοῦσα πῦ καὶ πῦ ἔδρεπε χόρτον ξηρὸν. Ἡ παρακολουθοῦσα αὐτὴν γυνὴ παρετήρει ἀνέσυχος ὄλιγ' τῆς τὰς κινήσεις· ἡ προσβυτιαὴ ἡλικίας τῆς καὶ τὸ μακρῶν πρόσωπόν τῆς, ἀνεδείκνυον ἔτι μᾶλλον τὴν ὀχλήτητα καὶ τὸ κάλλος τῆς κυρίας τῆς, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα προσελώθη ἀπὸ τινος ἐπάνω μας, οὕτως ὥστε κατεπτολήθημεν.

Καὶ ἠθελῶσαμεν μὲν ν' ἀναχωρήσωμεν ἀλλὰ δὲν ἐπροσθῆκαμεν διότι μᾶς εἶχε πλησιάσει. Ἐμεῖς δὲ ὀλονέν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μελαγχολικοῦ μετώπου τῆς ἐβλέπομεν τοὺς πόνους τοὺς ὁποίους ἐπροξένει εἰς αὐτὴν λογισμὸς τις ἢ ἀνάμνησις. Ἐνῶ δὲ ἡτοιμαζόμεν νὰ ἐκφράσω τὴν ἰδέαν μου αὐτὴν, κατεπαράχθη ἀπὸ τὰς φλόγας τὰς ὁποίας ἐφῆσαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς· ἠρώτησα εὐθύς ποῖα ἦτο . . . ἦτο ἡ Ἰττα!

Προσκλινομένη ἔχουσα ἀδιακρίτως τὸ βλέμμα εἰς ἐμὲ, διεβίβασε τὴν δεξιάν τῆς διὰ τὸν κυκλίδων ἄκτινας μᾶς ἐχώραζαν, καὶ μ' ἐπρόσφερον ὀπίωρον τὴν ὁποίαν ἐσφιγγεν εἰς τὴν παλάμην τῆς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐστάθη ἀκίνητος καὶ διατάζων, ἀλλ' ἔπειτα, ἐνδῶστος εἰς νεῦμα τῆς γραίας, ἐλαβον ὅ,τι μ' ἐδίωκεν ἡ Ἰττα. Μ' ἔδωκε δὲ σφύρα ἐν λευκοσιδήρῳ, σχῆμα καὶ χροῖα ἔχουσαν ῥοδακίνου· μέλις ὅμως τῆς ἐλαβον, καὶ τὴν ἐπανέλαβε μὲ κίνησιν ταχεῖαν καὶ σπασμωδικήν.

Τὸ βλέμμα τῆς ἐστράφη τότε ἀνήχουρον πρὸς τοὺς τρεῖς μου συνοδοιπόρους, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐκοκκίνισαν ὡς ἂν ἐπασχε θέρμη. Καὶ μετὰ ταῦτα ἔφυγε δρομάκι ὡς δασκὰς ἐνώπιον κυνηγῶν, καὶ φεύγουσα ἔλεγεν

— Ὡ! ὄχι δὲν εἶν' αὐτός! . . . ὁ πατήρ μου περιμένει τὴν κέρην σου, καὶ ἐκείνος . . . τὴν ἐρωμένην σου!

Καὶ ἐγὼλα!

Ἡ ταλαίπωρος! Ὁ πατήρ τῆς δὲν ἔζη πλέον, καὶ ἐκείνος, ὁ ἐραστής τῆς, τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἐβίβει ψυχρότατον πλησίον τῆς φλογερῆς ψυχῆς τῆς, ὁ Ἰδάν Α. . . ἔζη, ὄχι μακρὰν τῆς ἀθλίας ἐκείνης νέας, ἀλλ' ἔζη καλὸς σύζυγος, καὶ καλὸς πατήρ!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΠΕΡΙ ΦΑΙΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. "Ἰδε Φουλλᾶδ. 31".)

Τίς δὲν ἐθαύμαζε τὸ ἀπλοῦν καὶ χαρῖν τῆς ἐπιγωγῆς τοῦ Φαίδρου, ἦτις ἀμέσως μᾶς φέρει εἰς τὸ μέσον τῶν πραγμάτων;

ΣΩΚΡ. Ὡ φίλε Φαίδρε, ποῖ δὴ καὶ πῶθεν; ΦΑΙΔΡ. Παρὰ Λυσίου τοῦ Κερκύλου.

Ἄφρονες τὸν Γαύλορον ν' ἀμφισβᾶλλῃ, ἂν πρῶτονται περὶ ἄλλου Λυσίου, εὐχαριστούμενοι ὡς καὶ ὁ Χαίνδορφος; μὲ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι εἶναι ἀδόνατον νὰ ὑπῆρχαν δύο Λυσιοὶ υἱοὶ τοῦ Κερκύλου, ἔχοντες ἀδελφόν τὸν Πολέμορχον, (ἔρα ἐν τῷ διαλόγῳ 237

η). Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν περιπατοῦμεν ἐξω ταίχους, δηλαδὴ περὶ τὰ σημερινὰ ἀνάκτορα, ὁμοῦ μὲ τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Φαίδρον ἐρχόμενον παρὰ Λυσίου. Βίε τὴν πλοσίον τοῦ Ὀλυμπίου οἰκίαν τοῦ Μορῶου, διαβαλλομένου ἀπὸ τοὺς κωμικοὺς ἐπὶ γαστρικοῦ (Σχολ.). ἀπάντησεν ὁ Φαίδρος τὸν Λυσίαν καὶ τὸν Ἐπικράτην τὸν δημιουργόν, ὅστις διὰ τὴν μέγεθος τοῦ πτόγωνός του ὠνομάσθη Σικαριχίρος (Σχολ. Ἀριστ. Ἐκκλ. στυχ. 71). Αἱ διατριβὴ τοῦ Λυσίου τότε ἦσαν λιαν ἐπιζητήσιμοι, καὶ διὰ τοῦτο αἰετῶς ἐρωτᾶται ὁ Φαίδρος περὶ τίνος ὁ λόγος. Τὸ κεκοιμημένον τοῦ θεμάτος, ὡς γαρυστέον μὴ ἐρῶντι μιλῶν ἢ ἐρῶντι, ὑπερρωξάνει τὴν περιέργειαν· ἀλλὰ πῶς ὁ Φαίδρος, ἰδιώτης ὢν, ν' ἀποκηρυκτοῦσθαι ἀξίως λόγον, τὸν ὁποῖον συνάθηκε κατὰ σχολὴν ὁ δεινότητος; τότε εἰς τὸ γρη῏φει· μὲς μάτην ἐν τούτοις θρύπτεται, διότι συλλυχθεῖται ἐπ' αὐτοσφῶρα ἔχον ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὑπὸ τὸ ἡμάτιον τὸ βιβλίον. Ἐπειδὴ ὁ καίσιμος πολὺς διαβάζομεν τὸν Πλάτωνα, ἡμεῖς μὲν ὑποθεδεμένοι, ὁ δὲ Φαίδρος ἐκ τύχης καὶ ὁ Σωκράτης ἐκ συνουσίας ἀνυπόδοτοι καὶ εὐχαρίστως βροχοντες τὴν πῶδα εἰς τὸ ὑδάτιόν του, διὰ νὰ κατεκλιθῶμεν ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς Ἀγρας, δηλαδὴ, ἔπου σήμερον φαίνεται τὸ στάδιον, ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀμφιλαφῆς πλατάου καὶ ὑψηλοῦ καὶ εὐόδου ἀγρῶν, ἀκούοντες ἐπὶ ῥοῦν τῆς πυγῆς καὶ τὸν λιγυρὸν χορὸν τῶν τετρίγων, καὶ παγκάλως ἔχοντες τὴν καρὰν ἐπὶ τῆς πῶδας.

Ἄλλ' εἶσαι περιεργος, ὦ ἀναγνώστα, ὡς εἴθεθα καὶ ἡμεῖς, ἂν ὁ λόγος εἶναι τοῦ Λυσίου, ἢ ἐπιτηδία μίμησις τοῦ Πλάτωνος. Περὶ τούτου ἰδοὺ τί θύονται νὰ εἰπωσιν ὅλοι ὁμοῦ οἱ σοφοί, καὶ κρῖνε. Ὁ Σουάδας βιβλικὸς, ὅτι ὁ Λυσίας ἔγραψε καὶ ἱστολάς, καὶ μίαν μὲν πραγματικὴν, τὰς δὲ λοιπὰς ΕΡΩΤΙΚΑΣ, ὧν αἱ πέντε πρὸς μεμάρκεια.

Συμφωνεῖ καὶ ὁ Φώτιος, ἀντικειμενικῶς δὲ τὸν λόγον αὐτοῦ δημηγορίαι, ἐπιτολαί, ἐγκώμια ἐπιτάφια, ΕΡΩΤΙΚΟΙ καὶ Σωκράτους ἀπολογία. Ὁ αὐτοῦ δὲν Πλατωνίου ἀνάκτορον λεξιμὸν βύδοκας, καὶ ἱστολάς Γ'. μίαν πραγματικὴν, τὰς δὲ λοιπὰς ΕΡΩΤΙΚΑΣ. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἐρριμάς (σελ. 77 ἐκδ. λατίου) εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι αὐτοῦ Λυσίου ὁ λόγος αὐτός ἐστι, καὶ φέρεται ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς ταῖς ἐκείνου εὐδοκμοῦσα καὶ αἴθη ἢ ἐπιτολή. Ὅστις ἔργεται τεχνικωτέρων ἐπιχειρημάτων, ἄς συμβουλεύσῃ τὸν Διόχορον (πρασίαι. ad Amat. σελ. 37). Ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὴν παρατήρησιν, ὅτι, καὶ ἂν δὲν εἶναι γνήσιος ὁ λόγος τοῦ Λυσίου, ὁ Πλάτων εἶχεν ἀρετὴν ἰκανότητα ν' ἀποκηρυχθῇ τὸν τρόπον του, ὥστε καὶ τοὶ ἀπόκρυφοί, καθ' ὅλα εἶναι ὁμοῖος μὲ τὸς μελέτας τοῦ Λυσίου, ὡς δεικνύει καὶ ὁ ἐπιτάφιος; τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς, ἐκφωνηθεῖς ἐν τέλει τῆς 96 Ὀλυμπ. (Π. Χ. 393). (Ἑρμαν. Σουλ. Αἰατρ.)

Εἰς μάτην τὸ ἐντεχον ἀλλὰ μολόντον ὑρασμα τοῦ λόγου ἐπισκιάζει τὴν ἰσχυρότητα τῶν ἰδεῶν. Ἐἴναι ὀδύνητον ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως νὰ εὐρῃ τις ἐκά-

στοτε τὴν ἔνοιαν. Ἡ ἀντικειμένη λέξις προβαίνει διὰ τοῦ μὲν καὶ δὲ, καὶ τὰ ἐπὶ μὲν καὶ καὶ μὲν δὲ, δι' ὧν ἀρῶνται αἱ περίοδοι; ἀναπληροῦν τὴν ἔλλειψιν ἐσωτερικοῦ συνδέσμου ἰδεῶν, καὶ ὑποβοηθοῦν εἰς μεταβάσιν τὸ ἀφῆλον τοῦ λόγου. Ἐὰ πάρισα καὶ ἰσάκωλα καὶ ὁμοιοτελεῖα εἶναι πολλὰκις βεβαιωμένα, ὡς ἐν παραδείγματι·

1. Ἐκείνοι γὰρ καὶ ἀγαπήσασαι
2. καὶ ἰκολοῦσασαι
3. καὶ ἐπὶ τὰς θύρας ἤξουσαι

1. καὶ μάλιστα ἠσθήσονται
2. καὶ οὐκ ἐλαχίστην χάριν εἶσονται
3. καὶ πολλὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εὐξονται,

Ἡ ἔνοιαι τοῦ λόγου εἶναι παντελῶς ἄγνωσι τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος, ἀντ' αὐτῆς δὲ ποριστικὰ ἐπιχειρήματα κατὰ σειρὰν ἀπαριθμούμενα, περιστρεφόμενα δὲ εἰς τοὺς ἐξῆς ὀλίγους στοχασμοῦς; ὅτι ὁ ἔρων πράττει τοῦτο ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀκουσίας, ἀρα καὶ χωρὶς διαγνώσει, ὅτι παρελθούτης τῆς ἐπιθυμίας μετακτελεται, ὅτι ζηλοτυπῶν τὸν ἐρώμενον, εὐχαριστεῖται καὶ εἰς τὰ ἐλαττώματά του, ἀντὶ νὰ τὸν γίνετα ὠφέλιμος εἰς μάθησιν κτλ. Ἐν τούτοις ὁ μὴ ἔρων, ἐλεύθερος τῶν ἐλαττωμάτων τούτων, εἶναι ὁ ἐντελῶς ἀδιάφορος, ἀλλὰ πῶς δύναται ἡ ἀδύνατος ν' ἀποτελέσῃ θερμὴν συνάθειαν, καθ' ἣν νὰ ἐνδυναμῆται καὶ ἡ ψυχὴ;—Ὁ Λυσίας ἀπορεύγει πᾶσαν ἀπάντησιν, διὰ τῆς ψευδοῦς ἀντιθέσεως, δι' ἣς τελευτᾷ· οὔτε γὰρ τῷ λόγῳ λαμβάνονται (τῷ μετὰ λόγου κόνοντι) γήριτος ἴσως ἄλλω, ὅτε σοὶ βουλομένη τοῖς ἄλλοις λαμβάνει ὁμοίως διαταγήν. Καὶ ὁ μὲν Φαίδρος θεωμάζων ἐκφωνεῖ, οὐχ ὑπερρωξάνει τὰ περὶ αὐτῶν ἀνόμαται; ὁ δὲ ἀνυλόης Σωκράτης, ὅστις ἀποβλέπει εἰς τὴν ἔνοιαν, παραταρεῖ ὅτι ὁ ῥήτωρ, μὴ εὐπορῶν ἰδεῶν, νεανιστέται πρὸς ἐπίδειξιν ὅτι δύναται τὰ αὐτὰ νὰ εἴπῃ ἔτερος καὶ ἑτέρως καὶ ἀμφοτέρως ἀμιστα. Δεινὸν ἀκούσμα διὰ τὸν Φαίδρον, ὅστις φρονεῖ ὅτι ἐξηντλήθη ἡ ὕλη καὶ οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ἔχει νὰ εἴπῃ πλείον καὶ πλείονος ἄξια, ἐνῶ ὁ Σωκράτης ἔχει πλῆρες τὸ στήθος, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνήθη μετροπροσίνην του, οὐχὶ παρ' ἐκτου ἄλλὰ παρ' ἄλλων ἀκούσας, ἠικὴ ἀγγεῖου. Μετὰ τὴν ἐκφώνησιν ταύτην δὲν ὑπάρχει ὁπισθοδρόμησις. Βίες μάτην καλλωπίζεται ὁ Σωκράτης, ἕως ὅτου καλυπτόμενος ὑπὸ ἀλοχῆνης ἀναγκάζεται νὰ λαλήσῃ. Ἀλλὰ ποῖα διαφορά μεταξὺ τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ φιλοσόφου; Ἐνῶ ὁ Λυσίας παραθέτει ἄνευ ἐσωτερικοῦ δεσμοῦ (μαρ juxtaposition) τὰ ἐπιχειρήματά του, βαίνων ἐπὶ τῶν σχημάτων τῆς λέξεως ὡς ἐπιτιθέμενος καλοθετήτης, ὁ Σωκράτης φέρει πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος καὶ δι' αὐτῆς ὅλας ὁ λόγος προβαίνει. Ἄντι νὰ δεικνύῃ ὡς ἐκ τούτου συστηματικὴν ἐρητότητα, μάλιστα γίνεται ποιητικὸς, διότι ἀναστᾶται ψυχολογικὸν θεσχυρόν.

Δύο ἀρῶντες εἶναι ἐν ἡμῖν, ἡ ἐμφυτος ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐπιληψία δόξῃ, ἡ ἐπιβλητικὸς τοῦ ἀρίστου. Ὅταν ἡ ἐπιθυμία νικᾷ, ὑποκίπτεται εἰς πάθος, τὸ δικαίον ἐπωνομάζεται κατὰ τὴν δικαιομένην ἰδούνην. Οὕτως ἡ ἐ-

πιθωμια τραπέζα επί σωμάτων κάλλος, και ερρωμένως βρωθείσα, ονομάζεται έρως.

Αλλ' ο δουλεύων εις ήδονήν ζητεί τὰ ήδιστα, και ούχι τὰ εναντία και ισχυρότερα, δι' ών θεραπεύεται, ώστε ο έραστής παρασκευάζων πάντοτε προσφιλή εις εαυτόν τόν ερρωμένον, θέλει τον άπειργει από πάντων γνώσων, διά να μη αίθιάνεται στήρην εκ μέρους τού έρῶντος, γινομένου άλυσιτελούς επιτρόπου. Περιποιηόμενος αυτόν θέλει τήν άπομακρύνει από πάσης άδμηκής ασκήσεως και θέλει τήν επιθυμει όροσάντων των θειοτάτων και εύνουστάτων κτημάτων, πατρός, και μητρός, και συγγενών, και φίλιον. Πόση τὰ εκ της κολακείας κακὰ, ώστε να θεραπεύεται εύνουστούμενος; ο έρρωμένος; αλλά πόσον πικρά ή τύχη αυτού εάν μεταμεληθή σωρονήσας ο έραστής; Τότε άφου έδλάβη και κατά τήν έξω και κατά τήν ψυχήν, έννοι ο ένκαταλειμμένος ότι κάλλιον τὸ να χαρίζεται εις μη έρῶντα ή εις έρῶντα και ότι:

Ἦς λόγοι ἄρν' ἀγαπῶσιν, ως παῖδα φιλοῦσιν έρασταί.

Είναι αξιοσημείωτον ότι ο Σωκράτης πραγματεύεται τὸ αὐτὸ θέμα και υπό τήν αὐτήν ἔψιν, δηλαδή ψέγων τὸ ἄρρον τού έρωτος, αλλά προβαίνει γοργός, διότι ἀναπτύσσει τήν έννοιαν, άφου τήν ώρισε σαφώς, ενώ ο Λυσίας καταβάλλει μέγιστον άγώνα εις έρεύσειν τύπων εκ των ελάτων.

Εως εδῶ ο Σωκράτης ελάττωσέ μόνον παραλληλίζων τήν λόγον, τώρα όμως έκφέρει και τὰς ιδίαι του ιδέαι, ή μάλλον δεσ ο νεανίσκος Πλάτων καταψεύδεται τού διδασκάλου του. — Δέν είναι θεός ο έρως και θεία ή μανία του; — Ιπέρχεται έπρωμένος ή παλινοφθία άνωφουμένου τού λόγου εις της φιλοσοφίας τὰ μετάρτια.

Η ψυχή ως αυτοκίνητος είναι άθάνατος, μοιάζει δέ, άνθρωπίνως θεωρουμένη, δηλαδή μεταφορικώς, με σύμφοτον δύναμι' ύποπτερου ζεύγους και ήνιόχου. Ούτως έπαραμμένη έπεται εις τήν στρατιάν των θεών, αλλ' ολίγα ψυχαί φθάνουν εις τὰ νῦστα τού ούρανού, διά να θεωρήσων τελομένης της περιόδου του τὰ έξω, διότι ο εις των ἔπων είναι κακός. Έκαί εις τόν έξω τόπον διά τού νοός καθαρίζεται ή επιστήμη ούχι έτέρα εν έτέρω, αλλ' εν τῷ ὅ εστι εν, δηλαδή καθαρά και καθ' εαυτήν. Ούτως αι ψυχαί, παρακλιουθούται εις τὰς περιόδους της κινήσεως τού ούρανού, από κήματον, καθ' ήν ώρα γίνεται ή έξω θεία, δέν παραυρίσκονται, περροζήσοσαι κατέρχονται εις τήν γήν, και ή μὲν τὸ πλείστα ιδούσα χρησιμεύει εις γονήν φιλοσόφου, ή φιλοκάλου, ή μουσικού, ή ΕΡΩΤΙΚΟΥ, αι δέ άλλαι καθεξής. Μόλις ή όγδόη τάξις είναι των σοφιστών και δημοκόπων. Αντ' παν χλιαστόν έτος γίνεται ή μεταμφύχμις, και αι μὲν άλλαι ψυχαί εις μόρια έτη δέν επανέρχονται εις τὸ αὐτὸ, ενώ ή τού φιλοσόφου και έρωτικῶ εις τρισχίλια.

Η όρκις τού γήινου κάλλους είναι ανήμνησις τού Έρωι, και διά τούτο περροφόμενος, αλλ' αδυ-

νατών εις πτήσιν, διάκειται ο έρῶν μανικώς. Τήν μετά φυσιολογίας περιγραφήν της εικόνας τού πύθους της ψυχής κατά τήν αίσθησιν τού κάλλους πρέπει ν' αναγνώσῃ τις εν τῷ φιλήρω αὐτῷ, διότι οὐδεις δύναται να έκφράσῃ με τοιαύτην ζωφόρατα και ποιητικῆι ενάρμοδιαν νοήματα και τιζόντα μεταξὺ τού φυσικοῦ και τού ιδανικοῦ.

Ημῶς μόνον ενδιαφέρει να επισημώσωμεν τήν προσοχήν μας επί των φιλοσοφικῶν ιδεῶν, αἷτιαις υπὸ τῷ μυσικῶν και χαριέν διήγημα εκπέμπουν τὰς αἰγὰς των.

Ο Πλάτων έχει πληροστέταν πεποιθήσιν εις τὸς διέποντας τήν κόσμον νόμους και εις τὰς άρχὰς της αλθείας, άνευ των ὁποίων τὸ πᾶν ήθελε είνθαι χάος. Αλλ' ενώ τὸ θέαμα τού κόσμου με δίδει τήν αίσθησιν της τάξεως και άρμονίας, συγχρόνως μες διακνύει και τὸ εναντίον. Τὸ αληθές πρέπει να είναι και τελειον, οὐδέν όμως τελειον εν τῷ φθιρῷ κόσμῳ. Η μάλλον διά των αισθήσεων δέν βλέπομεν τὸ αὐθύπαρακτον και αὐτούσιον, αλλά τὸ σχετικόν και πεπιασμένον. Έχώρισεν έπομένως τόν κόσμον εις δύο μέρη, και εις μὲν τὸν έξω τόπον έθεσε τήν γενικότητα, ήτοι τὰς ιδέαι, ή καθὼς τ' αποκαλεῖ τὰ εἶδη ως τύπους καθαρῶς, καθ' εαυτούς υπάρχοντας, ούχι έτερα εν έτέροις, ένταῦθα δέ τήν άπομιμνησιν αὐτῶν των τύπων σχετικῆν και ποιητικῆν ἔσον περραλλάσσει ή άρρ' ατέλεια από τήν προσέγγισιν της τελειότητας. Διὰ τούτο αι γνώσεις μας είναι ανήμνησις εκείνων των τύπων κατά τόν βαθμόν της ακρίβειας, καθ' η τούς αντελήφθμεν. Οστις άπαξ δεχθῆ αὐτὰς τὰς υποθέσεις, εξηγεί μετ' εύχερείας τὰ εμπειρικῶ φαινόμενα, και δύναται να περισεύψῃ και με ποιητικῆν φαντασίαν τήν εξήγησιν του. Αλλά τίς δύναται ν' αποδείξῃ τήν αλήθειαν τούτων υποθέσεων; Εξω τού ούρανού ανακείμενοι αὐτοί οι τίποι, ὅσον αιθερίου και άν τούς επινόησῃ τις, είναι πάντοτε νεκροί και άγνοιο, ως ήμολογεῖ και αὐτός ο Πλάτων (ούχι ή γέσις πρόσεστι 247 D) και άλλη τις δύναμις ανωτέρα αὐτῶν, ενώ οι τῶποι οὗτοι είναι ή τελειότης, απαιτείται, διά να κατασκευάσῃ τὰ αισθητὰ όντα κατ' εἰκόνα και ομοίωσιν εκείνων. Κατά τούτο επιμύμνεται και ο άριστοτέλης τόν Πλάτωνα. — τίποτε συμβάλλεται τὰ εἶδη τῶς αἰθῆρας των αισθητῶν, ή τοίς γνωμοίους και φθερομένους; οἷτε γάρ κινήσεως οἷτε μεταβολῆς οἷτεν αἷτια αὐτῶς. — τὸ δέ λέγειν ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ αὐτὰ εἶναι και μετάρτιον αὐτῶν τὰ εἶδη, κεραινοεῖν επι και μεταφορὰς λέγειν ποιητικῶς. (Μετὰ τὰ φυσ. Α' 9) Διὰ τούτο και ο άριστοτέλης έτραπή πρό; τήν ούσίαν και έντελέθειαν. ΟΙ; εἶναι όμως φυσικῶν, ο μεταφορικῶς τρόπος τού Πλάτωνος υπέρσχησι, και οί ζεστούνας και κινήσιν, ονομάζονται και διώκονται ως κενυθίσται.

Αλλ' ένταῦθα περί ρητορικῆς ο λόγος. Μετὰ τὰς ύψιπατεῖς ταύτας εξαπαχέσεις, δύναται να υποστή-

πλέον ούγκρισιν ή Λυσιακή ισχυρότη, ενδιατριβούσα μόνον εις βεβαιωμένους και παλλάκις ψευδεῖς αντιθέσεις; Ποῖον δέ τὸ συμπέρασμα; — Κατ' άρρον τόν Σωκράτην, ότι ο μέλλων να ήμιλήσῃ και λῶς, πρέπει να έχῃ τήν διάσκιαν τού αληθούς, και ού ο λόγος, κατά δέ τῶς διδάσκοντας τήν ρητορικῆν τέχνην ότι τούτο είναι ὅλιος περιττόν, άναγώνιον δέ να γινώσκῃ ο ρήτωρ τὰ δοκούντα εις τὸ πλῆθος, διότι εκ τούτων ή πειθῶ και ούχι ή της αλθείας. Αλλ' ή διαλεκτικῆ τού Σωκράτους εν άναρει τρέπει τοιαύτα αξιώματα εις τὸ γελοῖον και παγγέλιον. θέλει είναι λοιπόν ρήτωρ κατά τούς σοφιστὰς και ὅστις, μη εἰδώς ἔππων, διά να πείσῃ τὸ μη εἰδῶτα, ότι διά να νικήσῃ τούς έχθρούς; πρέπει να μεταχειρισθῇ αὐτόν, τόν εγκωμιαζόντα ως έχοντα μέγιστα ὄντα, διότι τοιαύτων τόν νομίζει ο ακούων.

Οσοι έμμένουν εις τόν ξηρόν ὀρισμόν, ότι ή ρητορικῆ εἶναι τέχνη τού πείθειν, διακνύουν αδιαφορίαν πρός τὰ μέσα, δι' ὅν ή πειθῶ επιτυγχάνεται και ἰδού διατί περιπίπτουν εις τὸ γελοῖον, διότι, όταν τὰ μέσα, αναλόγως τού ακροατοῦ, είναι γελοία, γελοῖος γίνεται και ὁ ρήτωρ. Ηξ' εἰκασία; ή ρητορικῆ έχει έργον να διδάσῃ τὸ μέσα και τήν μέθοδον, ὅχι τού ανθρώπινου νοός, πρός ἢν αποτίσεται. Αλλ' τόν νοῦν πειθει μόνη ή αλήθεια και παραπειθῆ ή πρός αὐτήν ἁμοίωτης, ὅστε και ή επί καθῶ χρησιμεύουσα ρητορικῆ τήν θέλει επιτίγει τήν άπάτην, όταν, γινώσκουσα τήν αλήθειαν, μεταχειρισθῇ τήν πρός αὐτήν ἁμοίωτην.

Κατά τούτο οὐδεις αντίτεινει, ότι τήν αλήθειαν αὐτήν έχει σκοπόν ή φιλοσοφία και ή επιστήμη, εκ τούτου όμως δέν έτεται ότι ή ρητορικῆ είναι τέχνη τού ψεύδους. Διότι δέν πραγματεύεται μὲν θέματα επιστημονικά, αλλ' ή υποθέσις της περιστρέφεται εις γεγονότα και σκοπούς τού κοινού βίου, ὅσον και αν είναι σχετικῆ ή δι' αὐτῆς επιζητούμενη αλήθεια, και μάλιστα καθόσον αποτίσεται εις τόν κοινόν νοῦν τού πλῆθους, οὐδεις θέλει ισχυρισθῆ, ότι ο άγριος, ὅστις, εξάπτων τὰ αἰμοσύρα κάθη των ὁμοίων του, τούς πείθει εις άπκηθρόπους έπαθρομάς, δύναται να συγκριθῇ πρός τόν Διαισοθῆ.ην και τόν Κικέρωνα.

Η ρητορικῆ λοιπόν μεταχειρίζεται ως στήριγμα τὰς κοινὰς και παραδεδομένους γνώσεις τού ακροατοῦ, έρρουσά δέ ακριβῆ τού πράγματος διάγνωσιν, συνάπτει τὰ δύο ταῦτα άκροα, φωτίζουσα διὰ τού γνωστοῦ τὸ άγνωστον, και εξεγειρουσα τὰς εύγεεις διαθέσεις τού ανθρώπου μέχρι πύθους ὅσάκις ενδιαφέρειται, πάντοτε όμως εις τρόπον ὅστε να μη γίνεται βία εις τόν νοῦν τού ακροατοῦ, αλλά κατά τήν φυσικῆν ανάπτυξιν και ακολουθίαν των ιδεῶν και των αισθημάτων.

Ο Πλάτων διά τού Σωκράτους εκάθει τούς κανόναι; τούτοις αναλυτικώτερον. Παραλείπομεν τήν διλεκτικῆν απόδειξιν του, ότι και εν ενδύσωμεν πρός τούς σοφιστὰς λέγοντας ότι ή ρητορικῆ επιζητεῖ τήν άπάτην, πάλιν έχει άπαρηγόρητον ανάγκην της γνώσεως της αλθείας; διότι ή άπάτη γίνεται διὰ της πρός τήν

αλήθειαν ἁμοιότητος. Τοιαύτη παραχώρησις είναι βλαβερῶς ακίνδυνος, καθότι ή μεταχειρισμένη τήν άπάτην τέχνη θέλει φραθῆ παρά της κοινῆς κρίσεως, και δέν θέλει σωθῆ από τήν αὐτιδανότητα. Μόνη ή αλήθεια και ή ελικρίνεια έχουν διηνεκῆ αξίαν.

Οι κανόναι τού Πλάτωνος είναι άπλοι και απάδοικοι. Πρὸ πάντων ο Λυσίας δέν ὀρίζει τὸ πράγμα, περί οὔ πρόκειται, και δέν θέτει καθαρῶς ένωπιον τῆς συνειδήσεως τού ακροατοῦ τόν σκοπόν, πρός ἢν τίθει, ὅστε να τόν δεχθῇ και αὐτός συνακολουθῶν προθύμως. (263). Διὰ τούτο ο λόγος του προβαίνει άντιστρόφως και εξ' ύπτιαις, τὰ δέ μέρη αὐτοῦ είναι γυθῶν βεβλημένα, ὅπως κατά τύχην έπέχεται έξαστον εις τόν νοῦν, χωρὶς να υπάρχῃ ανάγκη τις ή να υποβοηθοῦνται προς άμοιβαίαν εξήγησιν, (264). Ο λόγος όμως πρέπει, ως πᾶν ζῶον έχει τὸ σώμα του, οὔτε αέφραλον οὔτε άπουν, αὐτω και αὐτός να έχῃ μέσζ και άκροα, τρέποντα πρός άλληλα.

Η τέχνη τού ρήτορος συνίσταται εις τὸ να συνάγῃ τὰ πολυαχού διεσπαρμένα συνωρῶν εις μίαν ένδειαν, και πάλιν εἰτέχνιος και κατά τήν φύσιν αὐτῆν των πραγμάτων διαθετῶν τὰ καθέκαστα (κατ' έρρα ή πέφυκε).

Εν άλλαις λέξεσι λοιπόν ο τήν αληθῆ μέθοδον της μετά διαγνώσεως τέχνης έπαγγελόμενος ρήτωρ προτίθεται να παραστήσῃ τὸ προκείμενον πρᾶγμα, ως αδιάσπαστον μόριον οργανικοῦ ὅλου, τὸ ὅπολον διά της συναρμολόσεως του εξεγειρει τόν θαυμασμόν και τὸ σεβας τού ακροατοῦ, ὅστε να μη δύναται επιπολαιῶς κρίνων να τὸ ανατρέψῃ. Διὰ να μη περιπέσῃ όμως έξω τού πράγματος και μεγαλοποιήσῃ τὸ σχεδίον του αναρμόστως, απαιτείται άκροα ψυχολογικῆ ευαισθησία, ὅστε ή σχέσις πρός τήν υποθέσιν και ή ανάγκη των λεγομένων πάντοτε να διαφαίνεται εις τήν διάνοιαν τού ακροατοῦ. Τίς άλλος εν τούτοις παρά τήν φιλοσοφίαν δύναται να διδάξῃ πῶς τὰ πράγματα συνέχονται εις ὅλον τι, και ποῖον τὸ οίκειον εκάστου;

Αντι τούτων ποῖα είναι τὰ κομψὰ της τέχνης. τὰ ὅποια συνήθως εν τοῖς βιβλίοις παραγγέλλονται; Πρῶτον προσομίον' αν ἄμος αὐτὸ δέν είναι εἰςβόλη εις τήν έννοιαν της υποθέσεως, οὐδέν σημαίνει. Δεύτερον, διήγησιν τινα και μαρτυρίας, τρίτον, τεκμήρια, τέταρτον, εἰκότα, και, καθὼς εδίδασκον ο λαγοδαίδαλος θεόδωρος Βιζάντιος (Πρὸς Διον. Αλιζ. Ἰσαῖον και άριστ. Ρητ. Γ'. 13) τίσι τῶσιν και επιπίστωσιν, και έλεγχον και επεξελεγχον, ή κατά τόν Πάριον Εὐνόμον υποδάλωσιν και παρεπλίνους. Ούτως ο Πάολος έφευρε τήν διπλασιολογίαν, και γνωμολογίαν, και εἰκονολογίαν (ἴρα παραδειγμα διπλασιολ. εν Γοργιά 448 έμπειριῶν έμπειριῶς εἰρημέναι κτλ), πρός ἢν ο Λικύωνος (Λοιστ. ρητ. Γ'. 12) εδωρήσατο τὰ ὀνόματα του' ο δέ Χαλκιδόνιος θερασμάχης επανήσῃ τούς αικτρογούσι, περί ὅν εδίδαξεν εν τῷ συγγράμματι του επιγρασομένου "Ελεσι (άριστ. ρητ. Γ. 1) και καθεξής.

Εἰς τοιαύτα; λεπτολογίας εἶχε περιπέσει τότε ή κατ' εξοχήν τέχνη, διότι ανατομικῶς έχώριζε τὰ

συναπαρτίζοντα μέρη, δὲν ἀπέβλεπε δὲ εἰς τὴν ἐννοίαν τῶν πραγμάτων, ὥστε ἀντὶ ἐμφύθου δημιουργήματος προσέφερε σκελετὸν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν φιλοπονηθέντα, ἀλλ' ἀπυρρον. Ὁ λόγος τότε καταλαμβάνει καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν, ὅτι μὰς εἰσάγει εἰς τὸ βῆθος τῶν πραγμάτων μετὰ τὴν ἐνέργειαν, ὥστε καὶ οἱ πλεῖστοι δύσως βλέποντες, καὶ πᾶν μέρος αὐτοῦ περιέχει δὴλωσιν ἐννοίας, ὥστε οὐδὲν δυνάμεθα ν' ἀπορρίψωμεν ὡς περιττὸν καὶ παρελκόν. Διὰ τὴν δύναμιν νὰ πρᾶξῃ τοῦτο ὅμως ὁ ῥήτωρ καὶ νὰ μὴ φαίνεται διστακτικὸς τὸ ἤθος, ποῦναι νὰ μετέχει φιλοσοφίας, οὐχὶ διὰ τὴν μὲν διδάξῃ ἀρρητιμίας ἀληθείας, ἢ νὰ ἐνσπείρῃ εἰς τὸν λόγον τοῦ γενικῶς ἀξιώματα ἡρώδ' καὶ μονομερῆ, ὥστε καὶ τὰ ἐναντία αὐτῶν ἐνδέχονται, ἀλλὰ διὰ τὴν μὲν παραστήσῃ τὰ πράγματα καὶ ἂν ἔχουν σύνδεσμον, ψυχῶν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνεύρεσίν του.

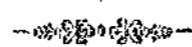
Διὰ τοῦτο μὲ ἀκριβῶς εἰρωνεύειν ἐμπικρῶς ὁ Πλάτων τοὺς γότατας τῆς τέχνης, οἵτινες κατὰ βούλησιν δύνανται μὲν νὰ προσφέρωσι τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμὸν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν πῶς καὶ πῶς τῶν ὁρίων ὁρίεσθαι τὸν πᾶστον. Ὅστις γνωρίζει νὰ ποιῇ τὸ οἰκτρὸν καὶ τὸ φοβερὸν δὲν εἶναι σοφιστὴς, ἀλλ' ὅστις γνωρίζει νὰ τὰ μεταχειρίζεται, εἰς δὲ ὁ ἐπιστάμενος τὴν οὐρανόθεν καὶ βραχύτην χροῖαν, εἰκόσῃ τὰ πρὸ τῆς ἀρμοῦναι, οὐχὶ δὲ τὴν ἀμονίαν αὐτῆν. Οὕτω ἐὰν εἴη ὁ Περικλῆς ἤθελε μὲς εἰπεῖν, τὰ πρὸ τῆς ῥητορικῆς ἐμάθετε, ἀλλὰ τὸ πιθανὸς λέγειν καὶ τὸ συναπαρτίζον τὸ ὅλον τοῦ λόγου, ταῦτα δὲν ἐδιδάχθη. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν δὲν προικισθῆ τις ἀπὸ τῆν φύσιν, δὲν θέλει εἶναι ποτὲ ῥήτωρ, ἀλλὰ καὶ ὁ Περικλῆς μετέχων τοιοῦτου δώρου, ἔλαβε τὸ ὑψηλόνου καὶ τελειουργῶν ἀπὸ τῶν Ἀναξάγοραν. Διὰ τὴν ψαύτης τὰς χορδὰς τῆς ψυχῆς, πρέπει νὰ σπουδάσῃς αὐτὴν, νομίζεις ὅμως ὅτι δύνανται νὰ κατανοήσῃς τὴν ψυχὴν, χωρὶς τῆν τοῦ ὅλου φύσιν;

Προβλεπὼν ὁ Πλάτων εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ δεσπότητος νοῦς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, καὶ χαρακτηριζόμενος ἐπιφέρει τὸν Αἰγύπτιον λόγον, διὰ τὴν καταδικασθῆν ἐν γένει πᾶν ὅτι εἶναι σημεῖον καὶ μέτρον πρακτικῆς, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα, θέλων ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ζωὴ ἢ διάνοια ἐν πᾶσι, καὶ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τῆν ἀνάγκην ἐξωτερικοῦ βοηθήματος. Τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως τῆς ἀγιο Αἰγύπτου Θεμοῦ ἀποδομιμάσαντος τὴν τοῦ Θεοῦ Θεῶν ἀνακάλυψιν τῶν γραμμάτων, διότι, χρησιμεύοντα πρὸς ὑπόμνησιν, ὑποβάλλουν τὴν μὴ ἀσκήσιν τῆς μνήμης, εἶναι ἐξοχῶς πρὸς παιδίαν. Τὰ γράμματα κατέστησαν ἀδύνατον τὸν Πλάτωνα, ὅστις τὸ ἐγνώριζε καλῶς συγγράφων τοὺς διαλόγους του. Ἀλλὰ μετὰ χειρὶζόμενος αὐτὴν τὴν ὑπερβολὴν, ἐσκόπευε νὰ καταστήσῃ διὰ παραβολῆς ἐνεργεστέρων τὴν ἀντίθεσιν, καὶ νὰ ἐκφράσῃ ὅτι νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα πάντα τυφλὰ καὶ κωφὰ. Τοῦτο παραγγέλλει ὁ Σωκράτης τὸν Φαῖδρον νὰ ἐξαγγέλῃ εἰς τὸν Λυσίαν, εἰς δὲ τὸν

Ἰσοκράτην, περὶ οὗ εὐελπίζεται ὅτι ἔχει τὰς ποιομενὰς διαθέσεις καὶ θέλει τὰς ἀναπτύξει, ἐν ἀκολουθήσῃ τῇ ἐπὶ μείζω ἀγούσαν θεωρίαν ἐπιμὴν, ἀναδέχεται αὐτὸς νὰ φέρῃ τὴν ἀγγελίαν. Ἐν τοσοῦτω παρελθόντος τῷ πνιγῶς ἀπέργονται, ἐνεργεσιθῆντες καὶ ἐνασμενίσαντες ἡμᾶς εἰς τὰ μυστήρια τῶν λόγων.

Μετὰ τὴν κεφαλαϊώδη ταύτην ἀνάληψιν δὲν ἐπιλογεῖται συμφωνίαν μὲ τοὺς λέγοντας ὅτι σκοπὸς τοῦ διαλόγου εἶναι ὁ ἔρος, περὶ οὗ μόνον ἐν ἐπεισοδίῳ γίνεται λόγος, ἀλλ' οὕτω μὲ τὸν Σπλάτερμαχρον, ὅστις ἐν αὐτῷ βλέπει τὴν προπαρασκευαίαν τῆς ὅλης οἰκίας τῆς φιλοσοφίας διὰ τῆς διαλεκτικῆς, ἀλλὰ μὲ τὸν Ἰστιον καὶ τὸν Σπλάτερμαχρον, οἵτινες προέχουν εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέγιστον τέλος πραγματικῶς μένουν ὑπόθεσιν τῆς ῥητορικῆς, τῆς ὁποίας φαίνεται πανταχόθεν διστακτικὸς τὸ ἤθος (τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν καὶ ἀγαθόν), ὅταν δὲν συνυφάνθῃ παρὰ τῆς φιλοσοφίας. Ὅσα ἀμιλλώμενος πρὸς τὸν Λυσικῶν λόγον ὁ Πλάτων φιλοσοφεῖ περὶ ἔρωτος, διὰ τὴν κατασκευάζει τὸ θεμέλιον τοῦ λόγου του, εἶναι σύμφωνον μὲ τὸ ὅλον σύστημα του, ἤθελε εἶναι ὅμοιος ὁ λοιπὸς διὰ λόγος φαρτικὸς πλεονασμὸς, ἂν ἐγγραψαι αὐτὸν ὁ Πλάτων ἐπὶ μόνον τῷ σκοπῷ νὰ παρανεύσῃ τὰς ἰδέας ταύτας, ἐνθ' ἂν διὰ μακρῶν λόγων ἐπιτίθεται κατὰ τὸ φαρμακίον. Τοιοῦτον ἀποδοιδόντες εἰς τὸν διάλογον ἐννοίαν πλησιάζομεν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἐπιπέδου καὶ ἂν συνεγράψῃ. Πῶς φυσικὴν νὰ προικισθῇ κατὰ τῆς ῥητορικῆς, ἀφοῦ μετὰ τὸν Ἰσοκράτην εἰς αὐτὴν ἐπανεῖν ἡ παιδεία καὶ οἱ διδάσκαλοι αὐτῆς ὡς βασιλεῖς ἐδωροποροῦντο (266 C.). Ὡς βεβαιῶν ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἰερμαγόρου, οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πρῶτον ἀνοῦσαντες τὸν προεβούοντα Ἰσοκράτην ἔργον ἡπρωτοῦν ἰκοίον, καὶ πολλοὶ ἀμείψαντες τὴν φιλοσοφίαν ἐπαυδούοντο τὴν ῥητορικὴν, ὥστε ὁ Πλάτων διαμνησθῆν ἐγράψῃ τὸν Ἰσοκράτην. Ἀφίνομεν τοὺς σοφιστὰς νὰ πιστεύουσιν ὅτι ὁ φθόνος ἐνέπνευσε τὸν Πλάτωνα, ὅτι πρόπει πρῶτον νὰ παιδεύουσιν τὴν φιλοσοφίαν διὰ τὴν ἐνοήτῳν πῶς πνιγῶς ὑπῆρξε καὶ ἐπὶ τέλος κατέστη ὅλος οἰκτρὸς ἢ τέχνη των, ἐνθ' ἢ ῥητορικὴ φιλοσοφία εἰς ἐφῆλτε τὴν ἀκραν τελειότητα διὰ τὴν μὴδ' εἰς τοὺς μεταγενεστέρους καταλιπόντος ὑπερβολὴν Ἀημοσθίνους συγγραφέαν τῷ Πλάτωνι (Πλούτ. Δημοσ. ἐ. Cic. de off. I. I.). Ὁ Διογένης ἐλεγεῖν ὅτι βλέπει μόνον τὸν κύβητον, διότι, ὡς τὸν εἶπεν ὁ Πλάτων, ἐστρεπεῖτο τῶν ὀφθαλμῶν, δι' ὃν βλέπεται ἡ κυλιθῆς (Διογ. Λαέρτ. VI. 53.). Ἀντὶ τοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐποδαύσαν ὁ Πλάτων ν' ἀνοίξῃ ὡς καὶ ἐπέτυχεν. Ἄν δὲ πάλιν ἐκλεισθῶσαν, διὰ τὴν συντόνου μελέτης τῶν διαλόγων του θέλου ἀνοίξῃ.

H. ΚΑΛΑΪΓΑΣ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ.

ΘΕΪΡΙΟΣ. ΜΥΛΑΕΡΟΣ.

—0—

Δύο τῶν ἐξοχωτέρων φωστῆρων τῆς φιλολογίας, τῶν ἀποκαλυφθέντων ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, συνδέονται μετὰ τῆς νέας δι' ἰδιαιτέρων σχέσεων, ὁ μὲν διὰ τῆς ζωῆς, ὁ δὲ διὰ τοῦ θανάτου του.

Ὁ πρῶτος εἶναι Περικλῆς (Φρειδερίκος) Γουλιέλμος ὁ Θείριος, γεννηθεὶς τὴν 5 (17) Ἰουνίου 1784 ἐν Κίρσχέιδουγκ τῆς Θουριγγίας ἐν Σαξωνίᾳ, ἐκ γονέων βίσημαχων. Παιδιόθεν διακρίθει διὰ τῆς εὐφυίας του, ὑπερέβη ταχέως τὰς τάξεις τῶν σχολείων, εἰς δὲ περιορίζονται οἱ πολλοὶ, μετέβη εἰς τὴν Λειψία ἢ Πανεπιστήμιον, ὅπου ἐδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς θεολογίας. Ἀλλὰ μόλις ἀποφοιτήσας, ἤκουσε τὴν εἰρήνην τοῦ ἐν Γοττίνγκη διδάσκοντος βίβιν, καὶ ὑπὸ ἀγάπης πρὸς τὴν κλασσικὴν φιλολογοῖαν φλεγομένος, κατετάχθη ἐκ νέου εἰς τὴν χορείαν τῶν φοιτητῶν, καὶ τῶν δόκιμος μαθητῆς ἀνεδείχθη τοῦ ἐνδόξου διδασκάλου ἐκείνου, ὥστε ἀμέσως σχεδὸν διορίσθη συμπληρωτικὸς καθηγητῆς τῆς φιλολογίας εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Γοττίνγκης, καὶ ἐν 1809 προσετήθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Ἡ ὑπόληψις του ἠῤῥαζε κατ' ἡμέραν, καὶ νέου συστάτος γυμνασίου ἐν Κίονάχῳ τῆς Βαυαρίας, προσεκληθῆ ἐκεῖ ὁ Θείριος εἰς μίαν τῶν κυριωτέρων ἐδρῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος διδασκάλων ὁ νέος φιλόλογος ἤρθε οὐχὶ μόνον τύπων καὶ λέξεων γινώσκων, ἀλλὰ καὶ ἐννοίῶν ὕψος, καὶ ἡ καρδία του διεπλέγετο ἀπὸ ἔρωτος ἐλευθερίας ἀρχαίας. Πρὸ ὄλλου ἢ Ἰταλικῆς ἐπανάστασις, κορυφωμένη παρὰ τὰς πύλας τῆς Γερμανίας, εἶχε κινήσει παρὰ τοῖς μὲν ἀγαθολογοῦσιν, ἐλλείψας καὶ ἀνεκτέλεστα ὄνειρα, παρὰ τοῖς δὲ σκοτεινὰς ὑπονοίας καὶ φόβους παντὸς νεωτερικοῦ. Ἡ ἀείποτε ὑπάρχουσα διάστασις μετὰ τῆς βαυαρίας καὶ τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας εἶχεν ἀνανεωθῆ, οἱ λαοὶ καὶ τὸ πανεπιστήμιον ὠμίλουν περὶ ἀνεξαρτησίας μετὰ τῶν δυσαρτέως ἡγούοντες εἰς τὰς ἀκτῆς τῶν ἀστυνομιῶν. Ὁ Θείριος ἐγένετο ἐρμηνευτῆς τῶν ἐλευθέρων τούτων αἰσθημάτων διὰ φυλλάδιον ἐκδοθέντος ἐν 1810, καὶ τῶν οἱ ἑτεροφρονούντες ἐξετίμησαν καὶ ἐπροβίβησαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀντιπάλου των, ὥστε ἠθέλησαν δι' ἐγκλήματος ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ, καὶ ἐν μίᾳ τῶν ἡμερῶν, ἐν ᾗ ὁ Θείριος εἰσῆρχετο διὰ τῆς πύλης τοῦ γυμνασίου, ἐγχειρίδιον ἐβύβηθη εἰς τὸν τράχηλόν του, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐκινδύνευσε ἡ ζωὴ του.

Ἀλλ' ἡ ἀπίστευα αὐτῆ, ἡ γενναίότης μετ' ἧς καὶ μετ' αὐτὴν ἐξηκολούθησεν ἀναφανδὸν ἐπαγγελθόμενος τὰς ἀρχὰς του, καὶ ἡ ἰκανότης μετ' ἧς τὰς ὑπερασπίσθη ἐν τῷ ὑπομνήματι του, εἰλκυσαν πρὸς αὐτὸν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τῆς Γερμανίας, τοῦ Πλάτωνος τῶν νέων ἡμερῶν Σελιγγίου, καὶ τοῦ Ἰακώβου, ὅστις τῷ ἔδωκεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Μαξιμιλιανὸς τὸν ἐκάλεσε διδάσκα-

λον τῶν θυγατέρων του, αἵτινες σήμερον διατρέπουσιν ἐπὶ παιδείᾳ μετὰ τῶν πασῶν τῶν ἡγεμονίδων τῆς Γερμανίας. Ἐκτότε δὲ καὶ καθηγητῆν τοῦ πανεπιστημίου τὸν προσεχείρισε, καὶ βαθμὸν αὐλικοῦ συμβούλου καὶ παράσημα τῷ ἀπένευσε, πρὸς δ' καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες ὁμοίας τιμῆς ἐνδείξει προσέθηκαν διὰ τὰς ἐξοχίας αὐτοῦ συγγραφέας, καὶ τέλος ὁ νῦν βασιλεύων τῆς Βαυαρίας τῷ ἔδωκε νέον ὑπολήψιας δαίγμα, προβιβάσας αὐτὸν εἰς μυστικασύμβουλον.

Ἐν 1812 ὁ Θείριος ἐσύστησε τὸ τοσαύτας εἰς τὴν ἐπιστήμην ἀναδείξαν ὑπηρεσίας φιλολογικῶν μνημῶν τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας, ἢ ἡ κυβέρνησις ἔλαβεν ἀμέσως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἐν δὲ 1814, ἐπέμφθη εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπως ἀπαιτήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀρπαγέντων ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος ἀρχαιολογικῶν ὑψαυρῶν τῆς Βαυαρίας.

Τὸ πρῶτον εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον συστήσαν τὸν Θείριον σύγγραμμα, καὶ ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς μετὰ τῶν προτίτων φιλολόγων κατατάξαν αὐτὸν, εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Γραμματικὴ, σύγγραμμα ἰδιόφρονον, ἐπὶ ἰδίῳ βάσει καὶ ἰδίῳ τοῦ συγγραφέως παρατηρήσεων βαίνον, καὶ πρὸ πάντων τὴν δημοτικὴν διάλεκτον ἀφορῶν. Αὕτη ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν 1812, καὶ μετὰ ταῦτα διάφοροι ἐγένοντο νεώτεροι αὐτῆς ἐκδόσεις. Ἐν δὲ 1820 ἐδημοσίευσεν βιβλίον γενικῶς θαυμασθῆν, καὶ ἐκπλήξαν μάλιστα τὴν Γερμανίαν, τὴν μετέφρασεν τοῦ Πινδάρου εἰς στίχους γερμανικοῦς, διατηροῦντας τοῦ πρωτοτύπου ἀναλογίαν τῶν χαρακτήρων καὶ τὴν δεινότητα, καὶ ἀκολουθοῦντας μετὰ ἱεροσκευτικῆς ἀκριβείας τὴν μετρικὴν αὐτοῦ διασκευὴν. Ἡ ἐπιτυχὴς αὕτη μονομαχία πρὸς τὸν πολυτραπέτερον, τὸν ποικιλότερον, τὸν ἀσυνεπέστερον, τὸν διθυραμβικώτερον τῶν ποιητῶν, οὐ οὐχὶ ἡ μετὰφρασις, ἀλλ' ἡ κατάληψις μόνη τιμικαύτας ἔχει τὰς δυσχερείας, ἢ μεταβιβάσις τοῦ ὀρθοῦ εἰς τὸν Γερμανικὸν Ὀλυμπόν, χωρὶς οὐδαμῶς νὰ φαίνεται δυσχεραίνων πρὸς τὴν νέαν του δίκαιαν, ἢ μορφάζων ὑπὸ τὴν Γερμανικὴν του σταλὴν, ἐφάνη κατόρθωμα φιλολογικὸν πρὸς οὐδὲν συγκρινόμενον. Εἰς τοῦτο δὲ προσετέθη μακρὸν προίμιον, νέας δίδον ἰδέας περὶ τῆς Πινδαρικῆς μετρικῆς, καὶ εἰς τὸ εἶδος του ἐπίσης ὡς ἀριστούργημα θεωρούμενον.

Ἐν 1816 ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμά του περὶ τῶν ἐπιπέδων τῆς πλαστικῆς κατ' Ἑλληνισμῶν, βιβλίον ἐν ᾧ δι' ἀπεράντου πολυμαθείας, καὶ διὰ κρῆσεως λεπτῆς καὶ βαθείας, ἀνεμόφρωσε τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, καὶ ἔθηκεν αὕτη θάσις, ὡς αἱ πλείεσται ἐμειναν ἀπ' αὐτοῦ γενικῶς παραδεδεγμένα.

Πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας καὶ πολυτιμοτάτας συνεισφορὰς προσέφερεν εἰς τὴν ἀρχαιολογοῖαν διὰ παντοίων μονογραφιῶν, ὡς αἱ πλείεσται ἐξεδόθησαν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας. Ἀριστῆς ἐπίσης ὑποδοχῆς ἔλαχον ἐν Γερμανίᾳ καὶ αἱ περὶ ἐκπαιδείσεως πραγματεῖαι του, ἢ τε περὶ τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἢ παρεπιστημίων, ὡς καὶ πρὸς τὴν Βαυαρίαν, ἐκδοθεῖσα ἐν 1826—30, καὶ ἡ περὶ τῆς παρούσης

κατασκόπος της εκπαίδευσως εν τη Ευρώπῃ, Γερμανίᾳ, τῇ Ολλανδίᾳ, τῇ Γαλλίᾳ, καὶ τῇ Βελγίῳ, δημοσιεύσεια μετὰ τὴν ἐν 1836 περιόδειαν του εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ περιέχουσα ἀξιολογητάτας καὶ χρησιμωτάτας παρατηρήσεις.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ κυριώτερα φιλολογικὰ τοῦ καλὰμου του προϊόντα. Ἄν ἡ Ἑλλάς ἀποδίδῃ μετὰ τῆς Εὐρώπης πάσης θαυμασμὸν εἰς τὸν σοφὸν φιλόλογον, εἰς τὸν ἀκρίβητον συγγραφέα, ὅσῳιαι ὁμοί, αὐτῷ καὶ ἕτερον φέρον, τὸν τῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὰ αἰσθημὰτα ἃ ἐπέφερε πρὸς αὐτὴν ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, καὶ δι' ὧν χαρακτηρίζεται ὁλοσ ὁ βίος του. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν

ἐκείνου ἔγραπεν εἰς τὸν Ῥήγαν τὸν λαμπρὸν ἐπιθ. φαν τοῦτον·

Εἰς Ῥήγαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπολωλότας.

Ὅστωι εὐθερεῖν θηράμενοι ἀγαθομορφον εἶρον ἐνὶ ἐυλόχοις δουρούεντα μόνον. Χάρητε θηροῦται κοιμώμενοι, εἰς ὅσον ἦως ἔλθῃ ἀπ' Οὐλύμπου λαμπρᾶ ἀνισχομένη. Καὶ τότε ἔγειρόμενοι πολλῶν βρόμῳ ὄρνυμενάων Δαίμονες εἰς ἄγραν σπεύδετε· ἀλεξίκακον.

Ὅταν δὲ κατὰ τὰ 1821, εἶδεν ἐπαληθεύσαν τὰ

Θεόριος.

ἀριουργημάτων τῶν προπατόριον ἡμῶν τῷ ἐνὶ πνευτε βαθείαν συμπάθειαν ὑπὲρ τῆς ἀναξιοπαθούσης πατρίδος των, καὶ ἀπὸ τοῦ 1812 ἐτέθη διὰ τῆς Παναρικῆς ἀκαδημίας εἰς σχέτιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ υπολέψῃ ἐν αὐτῇ καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ζῆλον πρὸς τὴν παιδείαν, καὶ συνέστησεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀθηναίου, παιδευτήριον ἑλλήνων, προπαρασκευάζον αὐτοὺς διὰ τι μελλόν, ἀγνωστον ἐτι τότε, ἀλλ' ὃ προσηθάνετο ἡ προσητικῆ ἐμπνευσίς τῆς καρδίας του. Ἀπ' ἐκεῖνης τῆς ἐποχῆς ἐκλήρυνται εἰς τὴν δυσπιστοῦσαν Εὐρώπῃν ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ θέλει ἀνεγείσθῃ, καὶ κατ

ῤολογεῖον δουρὸν του, εἶδε ἀναβιούοντας τοὺς ἀρχαίους του ἥρωας, καὶ ἤκουσε φερομένους πάλιν διὰ τῶν ἀέριων τοὺς παιᾶνας τῶν θερμοπολυῶν καὶ τῆς Σαλαμίνης, τότε θειώρησε τὸν περὶ ἀσκουζόμενον ἄνθρωπον ὡς οἰκίον τινα, καὶ ἤλθει πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος. Ἐν τῷ ἄμα συνέλαθε τὸ σχέδιον νὰ μορφώσῃ ἐπαισιουργοὺς Γερμανικῶν λεγεῶνων, καὶ οἱ λόγοι του ἐξῆλθον τὸν φιλέλλητικὸν ἐνθουσιασμὸν, καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ ἐγγραφόμενοι σταυροφόροι, καὶ τὸ ἐπιχειρήμα ἀναπέτυχε, καὶ ἀξιολόγους ἦδη ἐλάμβανε διαστάσεις, ὅταν ἔβη πολιτικὴ τὸ ἐματαιώσαν, ἀπαγορεύουσα τὸν ἀπόπλου

τῶν νεοσυλλέκτων. Τότε ὁ Θεόριος ἄλλαν εἶδωκε ἐν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ ἔθνους, ἔκτοτε ἐν Σύρῳ, ἐν Ἰδρᾷ, ἐν Μεγάρῳ, ἐν Περαχώρα, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν αὐτῷ τῷ Ναυπλίῳ ἦτον πρὸ πάντων περιετοιχισμένος ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτείας, ἥτις δὲν περιείχε, ὡς γνωστὸν, τοὺς εὐκαταρρητοτέρους τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τὸν Μιαούλην, τὸν Ἰψιλάντην, τὸν Κωλέττην, τὸν Μαυροκορδάτον, τὸν Χαλέπαν, καὶ ἄλλους. Οὐδὲν παράδοξον ἐπομένως ἂν εἰς τοιοῦτον ἀνδρῶν μαρτυρίας πείσῃτε, ἐμάρψετε τὰς περὶ Κυβερνήτου ἰδέας του ὁ Θεόριος, καὶ ἐξέθεσεν αὐτὰς ἐν τῷ περὶ Ἑλλάδος συγγράμματι του, ὅπερ, Γαλλιστὶ γεγραμμένον, περιέχει πᾶμπολλα πάσης μελέτης ἀξία περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦτου τοῦ τόπου. Ἡ δὲ λοιπὴ του διαγωγὴ κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκεῖνους καιροὺς ἦν, ὅτι μετὰ τῶν διαμαχομένων μερῶν ἀπήρητο ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον, τὴν ὁμόνοιαν κηρύττων, καὶ προλαμβάνων τὴν ἀδελφοκτονίαν. Εἰς Περαχώραν ἐστάλη ὑπὸ τῶν πρέσβειων, ὅπως ἐμπόδιον τὸν Κωλέττην νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀλλ' ἰδὼν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτον ἀδύνατον, διότι ἂν δυσκόλις συνάγεται στρατόπεδον ἐξ ἑκατῶν στρατιωτῶν, ἐτι δυσκολώτερον διαλύεται, ὅτι ἐπομένως ἡ εἰσβολὴ ἐμελλε νὰ γένη, ἀπ' ἐναντίας πασῶν του τῶν προτροπῶν, ἐσπευσεν εἰς Ἄργος νὰ προτρέψῃ τοὺς πολίτας νὰ μὴ καταδύσων εἰς μάχην, ἀλλὰ μετὰ κλάδων ἑλαίας νὰ δεχθῶν τοὺς κατερχομένους ἀδελφούς των, καὶ τὰς μεταξὺ των διαφορὰς νὰ διαλύσων ἐν συνεδίῳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ αἰματηρῷ πεδίῳ, καὶ ἐσπευσεν ἔπειτα εἰς Παρόναιον, καὶ ἐβίβη μετὰ τῶν δύο στρατευμάτων, ἐτοιμῶν νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας. Μετὰ ταῦτα δὲ, ὅταν εἶδε κυβερνήσιν ἐξ ὀλων τῶν κομμάτων ἐγκαταστάσαν, καὶ ἐν Προοίᾳ ἑθνικῆν συνέλευσιν καθημένην, καὶ ἐμαθε τὸν Βασιλέα ὄθυνα ἐν Βιρώπῃ προκηρυχθέντα, καὶ ἀνέγνω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένον εἰς τὰς Ἑλληνικὰς σημαίας, ἀνεχώρησε, μνημὴν παρὰ πᾶσιν ἀγαθῶν καταλείπων φίλου τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰρηνοποιῦ.

Ἐξοίμενος δὲ ἐνταῦθα τῆς διηγήσεώς μας πατοῦμεν εἰς ὀλοθηρὸν ἔδαφος, καὶ θέλομεν οὐκ ὀλίγους εἶναι τοὺς ἀντιλέγοντας· ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη ἀνήκει ἤδη εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς διαγωγὴν τοῦ μεγάλου φιλέλλητος θέλομεν ἐκθέσει οὐχὶ φιλοπροσώπως, ἀλλὰ καθὼς ἐκ τοῦ ἀνεγγυς αὐτὴν ἐγνωρίσαμεν.

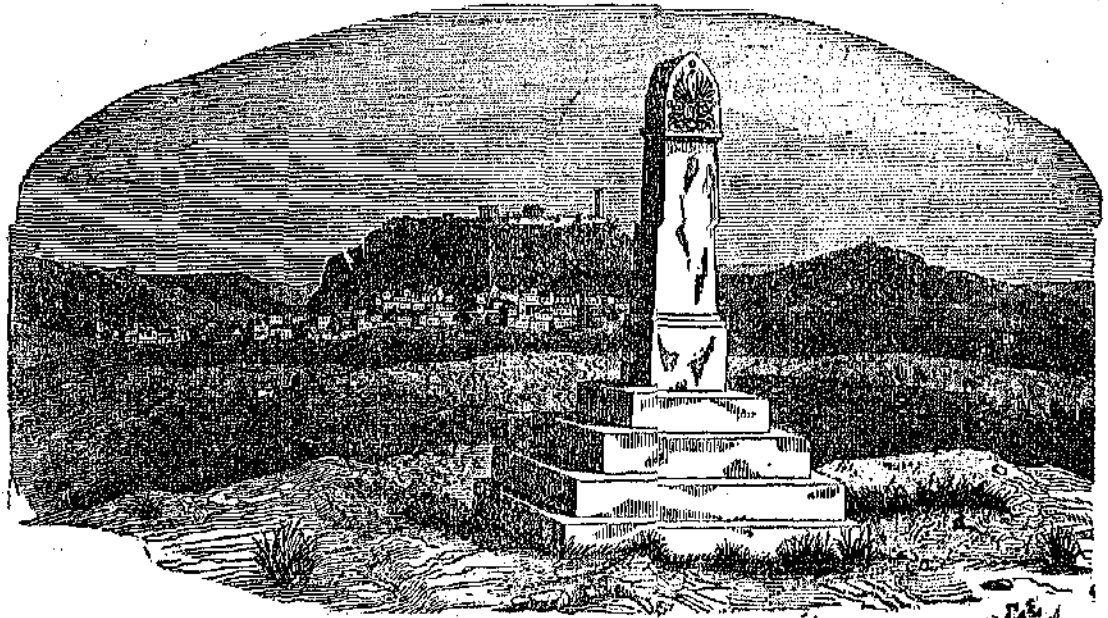
Ἄμα ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ θέα τοῦ τόπου ὅς τις ἦτον, αὐτως εἰπεῖν, τῆς διανοίας του ἡ πατρίς, τὸν ἐξεδάκχευσεν, ἡ θέα τῶν ἀπογόνων τοῦ Μιλτιάδου καὶ Λεωνίδου τὸν ἐπλήρωσεν ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τὰς πρώτας ἡμέρας του ἐνταῦθα διήλθε σφίγγων τὰς ἐτι θεμὰς ἀπὸ τῶν ἀγῶνα χεῖρας τῶν πολεμιστῶν, θουμάων τὴν φύσιν, περιουχομένους τὰς ἀρχαιότητας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐσκέρθη καὶ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς σπουδαίας του ἐντολῆς, καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Κυβερνήτην Ἰωάννην Καποδίστριαν, τῷ ὤμιλησε περὶ αὐτῆς. Μάστιγες εἰμελα ὅτι ἐξῆλθε γεγονησμένος ἀπὸ τὴν ὑπόδοχην ἧς ἔλαχε, καὶ φρονῶν ὅτι πρὸς τὸ συμπερὸν τῆς Ἑλλάδος ἐπρεπεν ὁ νέος βασιλεὺς νὰ παραδοθῇ ἐπὶ τῆς ἀναγκιότητός του εἰς χεῖρας τοῦ ἐμπειροῦ πολιτικοῦ ἀνδρῶς, ὅστις, ἀντιβασιλεύων, νὰ τὸν μνηστῆ εἰς τὰ ὑψηλὰ του καθήκοντα. Τοιαῦτα νομίζων, καὶ συστάσεις παρὰ τοῦ Κυβερνήτου λαβὼν, ἀπέβη εἰς ἀρχαιολογικὴν περιοδείαν τῶν νήσων, καὶ

ἐν Σύρῳ διατρίβων ἐτι, ἐμαθε τὸ ἀπείσιον τέλος τοῦ ἀρχηγῷ τοῦ ἔθνους, ἔκτοτε ἐν Σύρῳ, ἐν Ἰδρᾷ, ἐν Μεγάρῳ, ἐν Περαχώρα, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν αὐτῷ τῷ Ναυπλίῳ ἦτον πρὸ πάντων περιετοιχισμένος ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτείας, ἥτις δὲν περιείχε, ὡς γνωστὸν, τοὺς εὐκαταρρητοτέρους τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τὸν Μιαούλην, τὸν Ἰψιλάντην, τὸν Κωλέττην, τὸν Μαυροκορδάτον, τὸν Χαλέπαν, καὶ ἄλλους. Οὐδὲν παράδοξον ἐπομένως ἂν εἰς τοιοῦτον ἀνδρῶν μαρτυρίας πείσῃτε, ἐμάρψετε τὰς περὶ Κυβερνήτου ἰδέας του ὁ Θεόριος, καὶ ἐξέθεσεν αὐτὰς ἐν τῷ περὶ Ἑλλάδος συγγράμματι του, ὅπερ, Γαλλιστὶ γεγραμμένον, περιέχει πᾶμπολλα πάσης μελέτης ἀξία περὶ τῆς διευθύνσεως τοῦτου τοῦ τόπου. Ἡ δὲ λοιπὴ του διαγωγὴ κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκεῖνους καιροὺς ἦν, ὅτι μετὰ τῶν διαμαχομένων μερῶν ἀπήρητο ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον, τὴν ὁμόνοιαν κηρύττων, καὶ προλαμβάνων τὴν ἀδελφοκτονίαν. Εἰς Περαχώραν ἐστάλη ὑπὸ τῶν πρέσβειων, ὅπως ἐμπόδιον τὸν Κωλέττην νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀλλ' ἰδὼν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτον ἀδύνατον, διότι ἂν δυσκόλις συνάγεται στρατόπεδον ἐξ ἑκατῶν στρατιωτῶν, ἐτι δυσκολώτερον διαλύεται, ὅτι ἐπομένως ἡ εἰσβολὴ ἐμελλε νὰ γένη, ἀπ' ἐναντίας πασῶν του τῶν προτροπῶν, ἐσπευσεν εἰς Ἄργος νὰ προτρέψῃ τοὺς πολίτας νὰ μὴ καταδύσων εἰς μάχην, ἀλλὰ μετὰ κλάδων ἑλαίας νὰ δεχθῶν τοὺς κατερχομένους ἀδελφούς των, καὶ τὰς μεταξὺ των διαφορὰς νὰ διαλύσων ἐν συνεδίῳ καὶ οὐχὶ ἐν τῷ αἰματηρῷ πεδίῳ, καὶ ἐσπευσεν ἔπειτα εἰς Παρόναιον, καὶ ἐβίβη μετὰ τῶν δύο στρατευμάτων, ἐτοιμῶν νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας. Μετὰ ταῦτα δὲ, ὅταν εἶδε κυβερνήσιν ἐξ ὀλων τῶν κομμάτων ἐγκαταστάσαν, καὶ ἐν Προοίᾳ ἑθνικῆν συνέλευσιν καθημένην, καὶ ἐμαθε τὸν Βασιλέα ὄθυνα ἐν Βιρώπῃ προκηρυχθέντα, καὶ ἀνέγνω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένον εἰς τὰς Ἑλληνικὰς σημαίας, ἀνεχώρησε, μνημὴν παρὰ πᾶσιν ἀγαθῶν καταλείπων φίλου τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰρηνοποιῦ. Ἐξοίμενος δὲ ἐνταῦθα τῆς διηγήσεώς μας πατοῦμεν εἰς ὀλοθηρὸν ἔδαφος, καὶ θέλομεν οὐκ ὀλίγους εἶναι τοὺς ἀντιλέγοντας· ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη ἀνήκει ἤδη εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς διαγωγὴν τοῦ μεγάλου φιλέλλητος θέλομεν ἐκθέσει οὐχὶ φιλοπροσώπως, ἀλλὰ καθὼς ἐκ τοῦ ἀνεγγυς αὐτὴν ἐγνωρίσαμεν. Ἄμα ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ θέα τοῦ τόπου ὅς τις ἦτον, αὐτως εἰπεῖν, τῆς διανοίας του ἡ πατρίς, τὸν ἐξεδάκχευσεν, ἡ θέα τῶν ἀπογόνων τοῦ Μιλτιάδου καὶ Λεωνίδου τὸν ἐπλήρωσεν ἐνθουσιασμοῦ, καὶ τὰς πρώτας ἡμέρας του ἐνταῦθα διήλθε σφίγγων τὰς ἐτι θεμὰς ἀπὸ τῶν ἀγῶνα χεῖρας τῶν πολεμιστῶν, θουμάων τὴν φύσιν, περιουχομένους τὰς ἀρχαιότητας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐσκέρθη καὶ περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς σπουδαίας του ἐντολῆς, καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν Κυβερνήτην Ἰωάννην Καποδίστριαν, τῷ ὤμιλησε περὶ αὐτῆς. Μάστιγες εἰμελα ὅτι ἐξῆλθε γεγονησμένος ἀπὸ τὴν ὑπόδοχην ἧς ἔλαχε, καὶ φρονῶν ὅτι πρὸς τὸ συμπερὸν τῆς Ἑλλάδος ἐπρεπεν ὁ νέος βασιλεὺς νὰ παραδοθῇ ἐπὶ τῆς ἀναγκιότητός του εἰς χεῖρας τοῦ ἐμπειροῦ πολιτικοῦ ἀνδρῶς, ὅστις, ἀντιβασιλεύων, νὰ τὸν μνηστῆ εἰς τὰ ὑψηλὰ του καθήκοντα. Τοιαῦτα νομίζων, καὶ συστάσεις παρὰ τοῦ Κυβερνήτου λαβὼν, ἀπέβη εἰς ἀρχαιολογικὴν περιοδείαν τῶν νήσων, καὶ

νοῦ, ὃν ἐψαλεν ὁ Σοφοκλῆς, ὃς ἤκουσε τοὺς γόους τοῦ τυρλοῦ Οἰδίποδος, καὶ ὅστις ὑπέκειται τῆς Ἀκαδημίας, στήλη ἀρχαίας ἀφελῆς καλύπτει τὰ ὄσα, καὶ φέρει κεγαραγμένον τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν σοφωτέρων ἐρμηνευτῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, εἰς οὗ τὴν ἔξυδέρκεια, ἀν ἀπορος δὲν τὸν ἀνῆραζε θάνατος, οὐδὲ τὰ μυαίτερα βᾶθη τῆς παναρχαίας ἱστορίας, καὶ αὐτῆς τῆς συμβολικῆς μυθολογίας, ἠθέλον διατηρήσει μυστήριον τι ἀναποκάλυπτον.

Ὁ Κάρολος Ὀττφρείδος Μύλλερους, ἐγεννήθη ἐν Σιλεσίᾳ, ἐν ἔτει 1797. Μόλις δ' ἀποφοιτῶν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐξέδωκε τὰ *Λίγυρτικὰ* του, μελέτην ἱστορικὴν εὐφυστάτην ἐναυτῶ καὶ ἐμβριθεστάτην περὶ τῶν μετὰ τῆς Λίγυρας συνδεδεμένων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν φυλῶν, καὶ ἀξίως προσδοκιοῦσαν τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς ἀριστουργήματα, δι' ὧν κατέλαβον ἀμέσως ἐξ ἀρχῆς μίαν τῶν πρώτων θέσεων

τοῦ πρωτοτύπου καὶ θαρράλλον τῶν ἰδεῶν του· προσηλπίσθη δ' ἐξέδωκεν ἐν 1825 ἐν Βερολίνῳ τὰς περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς παναρχαίας ἱστορίας τῶν Μακεδόνων ἰδέας του, καὶ ἐν 1828 τοὺς *Ἐτρούσκους* του, δίτομον σύγγραμμα καὶ αὐτὸ, στεφανωθὲν μὲν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, θαυμασθὲν δὲ ὑφ' ὅλων τῶν πεπαιδευμένων. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἱστορικαὶ αὐταὶ ἐρευναὶ του ἐγειννάζον μάλιστα πρὸς τὴν μυθολογίαν, διὰ τοῦτο ἰδιαιτέρως ἐνέκυψεν εἰς αὐτῆς τὴν σπουδὴν, καὶ ἐδημιούργησεν ἐν 1825 *Προλεγόμενα ἐπιστημονικῆς Μυθολογίας*, ἐν αἷς ἀκολοθεῖ καὶ ἀνεπτύσσει τὰς ἐν τῇ Συμβολικῇ τοῦ Κρέζερ ἐκτεθείσας ἰδέας περὶ τῆς φυσικῆς παραγωγῆς τῶν μυθολογικῶν ἀντιλήψεων, καὶ τῆς θαυματοῦς μνημονεύσεως τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ σειράν τῶν μυθολογικῶν ἔργων του ἀνήκει καὶ ἡ ἐν 1820 ἐκδοθεῖσα μονογραφία του

Μνημεῖον Μυλλέρου.

μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ ἱστορικῶν τοῦ αἵματος. Διὰ τὸ πόνημά του τοῦτο διωρίσθη ἀμέσως καθηγητῆς τῆς φιλολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου, καὶ μετὰ ταῦτα, προστασίᾳ τοῦ Πιρένου καὶ τοῦ Βουλιού, καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὸ τῆς Γουτίγγης, καὶ ἐκεῖ συνέλαβε τὴν ἰδέαν, νὰ ὑψώσῃ ὅλον ἱστορικὸν οἰκοδόμημα, ἀνάλογον τοῦ πρώτου λαμπροῦ θεμελίου λίθου ὃν ἔθηκεν ἐν τοῖς *Λίγυρτικαῖς*, συγγραμμάτων τὰ *Ἑλληνικά*, ἡ ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν καὶ πόλεων, ἐν ᾗ ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἀναλύσις ἀπαντα τῶν μυθικῶν κύκλων, καὶ ὑπὸ τὸ ποιικίον αὐτῶν ἐνδυμα ἡ ἀνακάλυψις τῆν ἀλήθειαν τῶν παναρχαίων παραδόσεων περὶ καταγωγῆς καὶ συγγενείας τῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν. Πρὸς ἐκτέλεσιν δὲ τοῦ μεγάλου τούτου σχεδίου ἐξέδωκεν ἐν 1824 τοὺς *Δωρικούς*, σύγγραμμα δίτομον, θαυμαζόμενον διὰ τὸ βάθος τῶν ἐρευνῶν, καὶ

Περὶ τῶν ἱερῶν καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηναίας.

Ἐν δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων τοῦ πολυμαθοῦς καὶ ἀκαμάτου τούτου ἀνδρός εἶναι τὸ *Ἐγχειρίδιον τῆς ἀρχαιολογίας τῆς Τέχνης*, τὸ μόνον σύγγραμμα τῶ παριστῶν πάσαν τὴν μέγαν τούδε πρόσθεσιν τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, συντελέσαν καὶ αὐτὸ διὰ πολλῶν πρωτοτύπων ἰδίων καὶ ἀνακλύψεων εἰς τῆς ἐπιστήμης ταύτης τὴν πρόσθεσιν. Ἐγράφη δὲ προσέτι ὁ Μύλλερους *Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Φειδίου, περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἀρτιολίας*, καὶ ἄλλας διαφόρους μονογραφίας ἐν διαφόροις περιοδικαῖς συγγραμμάσι, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἐγκυκλοπαιδίᾳ τοῦ *Κραξ* καὶ *Γουδερ* καὶ τέλος ἐν 1840 ἐπεθύμησε νὰ ἰδῇ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν τόπον ὃν γεννήσθη ἐβλεπε διὰ

τοῦ νοδῶ, τὸν τόπον τῶν ἀνδρῶν μεθ' ὧν ἀνεστρέφοντο καὶ οἷς κυρίως ἀνήκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' ὡς ἂν ὁ Θεὸς τῶν Δωρικῶν, εὐγνωμονοῦν πρὸς τὸν φίλον καὶ πρόμαχον τῆς φυλῆς αὐτοῦ, ἠέλε νὰ τῷ δωρήτῃ ἀμοιβὴν ὅταν ἄλλοτε οἱ θεοὶ ἐχορήγουν τοῖς προσφιλεστέροις αὐτῶν, τῷ ἐπιμψεν ὁ Ἀπόλλων τὸν θάνατον ἐντὸς τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς δόξης του, ἔμφ' ὑπὸ πάντων ἡγαπᾶτο, εὐφημεῖτο καὶ ἐθαυμάζετο. Ἐν Δελφοῖς ἀνακαλύψας ὁ Μύλλερους ὅλον τοῦτον κεκαλυμμένον ἐπιγραφῆς, ἐφόρηθη πρηνῆς ἐμψυχον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γονυπετῆς τὰς ἀντέγραψεν. Ἐκεῖ ὁ Ἐκατηχθόλος τῷ ἐτόξευσε τὸ θύλακον τοῦ θέλου, ἀνῆψε τὸ αἶμά του, πυρέσσαν ὁ Μύλλερους μετεκομίσθη εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐπέπνευσεν. Ὅταν ἡ ἑσπερία αὐρα πνέη εἰς τὰ δένδρα τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὴν παρ' αὐτὰ ἰδρυμένην ἐπιτάφιον στήλην ἐγεῖρεται ἰσως ἡ σκιά τοῦ Μυλλέρου, καὶ ἀκραῖται μετ' ἀγαλλιάσεως τοῦ ψιθύρου τῶν φύλλων, διότι ἐν αὐτῷ ἀντηχῶσι τοῦ Πλάτωνος ἡ φωνὴ καὶ τοῦ Σοφοκλέους τὰ ἔπη.

ΡΟΥΒΗΝΣΙΟΣ.

Πέτρος Παῦλος ὁ ΡΟΥΒΗΝΣΙΟΣ, Rubens, ὁ ὡς πρώτανος θεωροῦμενος τοῦ φλαμανδικοῦ ζωγραφικοῦ ἐργαστηρίου, καὶ ἱσταντῆς Ὀλλανδίας ἐπικληθεῖς, ἐγεννήθη ἐν 1597 ἐν Κολωνίᾳ, ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Ἀμβέρσης. Ἡ μεγάλη του πρὸς τὴν ζωγραφικὴν κλίσις ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας ἐράνη, καὶ προθύμως ὁ πατὴρ του τὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ἥτις τοσοῦτον ἐτίματο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Κατ' ἀρχὰς ἐμαθήτευσεν ὑπὸ Φλαμανδοῦ διδασκάλου, τὸν Πάν Ὁρτ καὶ τὸν Πάν Βέαν. Ἐπειτα ὅμως μετέβη εἰς Ἱταλίαν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατελέσας ἀκόλουθος τοῦ δούκῆς Ἀλβέρτου, ἐσπούδασεν αὐτῷ τὰ ἀριστουργήματα Παύλου τοῦ ἐκ Περὸνης καὶ τοῦ Τιττιανῶ, καὶ ἐμαθε πῶς νὰ τὰ μιμῆται καὶ πῶς νὰ τὰ υπερβαίη. Συγχρόνως δὲ ἐσολοεῖτο καὶ εἰς ἐμβριθεῖς μελέτας ἐπιστημῶν καὶ ἀρχαιολογίας, ὡστε ὁ ἀριστος αὐτός τῶν ζωγράφων ἀναδείχθη καὶ εἰς τὸν μάλλον καλλιεργούμενον νοῦν τῆς ἐποχῆς του, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ὑπῆρξε καὶ διέπρεψεν. Ὁ δούξ τῆς Μαντουῆς τὸν ἐπέμψεν εἰς ἑκτακτον πρεσβείαν ὅπως φέρῃ δῶρα λαμπρὰ πρὸς τὸν Βασίλειά τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον τὸν Δ', καὶ αὐτῷ καὶ τὸν Βασίλειά καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐζωγράφησε, μεγάλων τιμῶν καὶ βασιλικῶν λαῶν ἀμοιβῶν, τὰ δὲ πολυτιμότερον δι' αὐτὴν, λαῶν τῆς ἀφορμῆς νὰ σπουδάσῃ καὶ τὸ Ἰσπανικὸν τῆς ζωγραφικῆς ἐργαστήριον, ὡς εἶχε σπουδάσει καὶ τὸ φλαμανδικὸν καὶ τὸ Ἱταλικόν. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου ἀποκατέστη καὶ ἐνυμφεύθη, ἐπεφορτίσθη ἐν 1627 νὰ διαπραγματευθῇ εἰρήνην μεταξὺ Ἰσπανίας καὶ Ἀγγλίας, καὶ κατὰ παράδοξον συγκυρίαν, ὁ πληρεξούσιος Καρόλου τοῦ Α' Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἦτον ἐπίσημος ζωγράφος καὶ αὐτός, ὁ Νικόλος Σεργιέρος. Ἐποῦτα ἀπελάμβανον τότε οἱ καλλιτέχναι τιμὰς, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἀληθῶς ἔξοχοι ἦσαν ἄνδρες, ὡστε τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐθνῶν συμφέροντα πολλάκις εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν φρόνησιν αὐτῶν ἐνεπιστεύοντο.

Ὁ Ρουβήνσιος ὡς ζωγράφος ἦτον γεννητικώτατος, ἐνθουσιώδης, ταχύτατος, καὶ πρὸ πάντων ἰσως ὅλων τῶν νεωτέρων ζωγράφων ὑπερέχει κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ χρωματισμοῦ, δι' ὃ τὸ πρόζον τῶν εἰκόνων του προτέρημα εἶναι ἡ λαμπρότης μάλλον καὶ ἡ ἀμιμητος ζωρότης ἢ ἡ ἀκρίβεια περὶ τὸ διάγραμμα. Διέπρεπε δὲ εἰς πᾶν εἶδος ζωγραφίας, τὴν ἱστορικὴν, τὴν τοπιογραφίαν, τὴν βιογραφίαν, τὴν ἰμοιογραφίαν καὶ τὰ λοιπὰ. Τὸ θαυμασιώτερον ἀριστοῦργήμα του εἶναι ἡ *Ἀποκαθλίωσις*, ἢ ἐζωγράφησεν εἰς τῆς Ἀμβέρσης τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ πίναξ αὗτος εἶναι ἔπος ὀλόκληρον, καὶ ἐν αὐτῷ λάμπουσιν ὅλα τοῦ ἀριστοτέχου τὰ προτερήματα εἰς τὸν ὑπέστατον αὐτῶν βαθμῶν. Οὐδέποτε ἴσως ἐσχεδιάσθη εἰκὼν ἐκφραστικωτέρα, ἐν ᾗ σοφώτερον νὰ ἐμίγη τὸ πρίσμα τῶν χρωμάτων καὶ τὸ σκόφως, ἐν ᾗ τὰ συμπελέγματα ὡραιότερον καὶ ζωρότερον νὰ διετέθησαν, ἐν ᾗ οἱ ἀτομικοὶ χαρακτῆρες ἀκριβέστερον νὰ διατηρήθησαν, ἐν ᾗ αἱ τῆς ψυχῆς κινήσεις δραματικώτερον νὰ ἐξεφράσθησαν.

Τὸ ἀμίμητον τοῦτο ἀριστοῦργήμα δημοσιεύομεν ἐναυτῶ, ὅπως δώσωμεν ἀμυδρὰν τινα ἔννοιαν τῆς διαθέσεως αὐτοῦ τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις, συγχρόνως ὅμως καὶ ὅπως δείξωμεν εἰς ποῖον βαθμῶν ἔφερε τὴν ζωλογραφίαν ἐν Ἑλλάδι ὁ παντός ἐπαίνου ἀξίος Κ. Σκιαδόπουλος, ὅστις, ἐν εὐτυχῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἀναγκαίας ὑποστηρίξεως τύχῃ ὑπὸ τῶν ἀγαπῶντων τὴν ἐθνικὴν πρόσθεσιν, θέλει ἀναμφιβόλως προαγάγει εἰς βαθμῶν ἐφάμιλλον τῶν ἀρίστων ἐν Ἑυρώπῃ προσῶν τῆς, τὴν τέχνην ταύτην ἥτις εἶναι ἡ ἀδελφὴ καὶ δραστηριωτέρα σύμμαχος τῆς τυπογραφίας πρὸς τὸν τῶν ἐθνῶν φωτισμῶν.

ΛΠΟΞΗΛΑΣΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ.

Τὴν 14 Μαΐου (1829) περὶ δυσμῶν, ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Αἰγίνης εἰς Πάρον. Τὸ βρῆκιον Νέλσον, τὸ ὅποιον ἐναυάγησε τὸ 1836 παρὰ τὰς ἀκτῆς τῆς Ἡλείας, διοικοῦμενον καὶ τότε ὑπὸ τοῦ Πλοιάρχου Παππανικολῆ, ἔφερε τὸν Κυβερνήτην παρέμπηπον

δὲ αὐτὸν φρεσγεται δὴ, ἢ μίξ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ ἄλλη Γαλλικὴ.

Ὁ Κυβερνήτης, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, κατελλίμπανε συνεχῶς τὴν προσωρινὴν του καθέδραν, εἴτε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας καὶ τὴν γνωρίστη ἐγγύθει τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς εὐχῆς τοῦ λαοῦ, εἴτε διὰ τὴν ὀργανώσῃ ταχύτερον καὶ προσφορτώτερον τὰ τῆς γενικῆς διοικήσεως.

Συνήθεια ἐπιμαρτεῖ εἰς τὴν Εὐρώπην, συνήθεια μεταφτευθεῖσα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν ἀγαπήσαν ἢ ἀπομιμῆται ἀδιακρίτως πᾶν φραγκικόν, νὰ ἀνεγείρονται ἀφίδες καὶ τότε θριαμβικὰ, νὰ καίνονται παροτρυνήματα, νὰ πικανίζωσι μουσικαί, καὶ νὰ συντάσσονται τὸ στερεώμα διὰ ζητωκραυγῶν, κατὰ τὰς εἰσόδους τῶν ἐθαρχῶν εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Ἀλλ' ὅλαι αἱ ἐπιδείξεις αὐταί, γινόμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπιμελεία, καὶ ἀπειθήσει, καὶ διαταγῇ τῶν Ἀρχῶν, καταναλίσκουσι μὲν ἰκανὸν ἀριθμὸν χρημάτων, ἅτινα θὰ ἐδαπανῶντο ἐποφελέστερον ἄλλως πως, καὶ διαβλύπτουσι τὴν ματαιότητα, βλάπτουσι δὲ κακίως τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐθνῶν, μὴ ἐπιτρέπουσαι εἰς αὐτοὺς νὰ διακρίνωσιν ἐὰν τινόντι, ἐπιδοκιμάζοντες τὴν κυβερνήσιν των οἱ λαοί, διερμηνεύουσι διὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκείνων σημείων εὐγνωμοσύνην.

Ἐπὶ Κυβερνήτου ὁμοῦ δὲν ἐγένετο οὕτω πως μεταβαίνων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, δὲν εἰδοποιεῖ οὐδ' αὐτὰς τὰς Ἀρχάς. Οἱ λαοὶ ἔχουσιν ἀπροσδοκίως ὅτι ἔρχετο ὁ Κυβερνήτης, καὶ καταλείποντες τὰ ἔργα των ἔτρεχον εἰς προῦπάντησιν αὐτοῦ, καὶ ἔτρεχον ὅχι κρᾶζοντες γεγωνυῖα τῆ φωνῇ Ζήτω, ἀλλὰ κλαίοντες, καὶ σφραγιζόμενοι διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, καὶ βάλλοντες μετανοίας, καὶ καίοντες ἄβανωτῶν, καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεὸν τὸν σέσσαντα αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ τῆς οὐθιωτέρας αὐτῆς ἀναρχίας. Ἐκείνος ἦτο αὐθόρμητος καὶ ἀδόλος ἐνθουσιασμός, ἐκείνη ἀληθὴς αἰσθημάτων ἐρμηνεία!

Ἐνθυμούμαι ὅτι εἰς μίαν κατὰ τὴν Πελοπόννησον περιοδείαν του διευθυνόμεθα εἰς Ἄγιον Γεώργιον τῆς Κορίνθου ὅπου ἐμέλλομεν νὰ καταλύσωμεν τὴν νύκτα ἐκείνην. Τὸν Κυβερνήτην συνώδευεν ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, ὁ Κωλοκοτρόνης, ὁ Νικίτας, ὁ χαράξας τὸ σχέδιον τοῦ Ναυπλίου καὶ τῶν Πατρῶν μηχανικὸς Βούλγαρης, καὶ τινες γραμματεῖς. Προηγείτο δὲ ὀδηγὸς πάντων αὐτῶν ὁ κύριος τῶν ταχυδρομικῶν ἵππων, φορῶν ἐνδυμῖα χρυσοπόρφυρον, καὶ ἀναβαίνων ἵππον γαῦρον καὶ σφιδάζοντα. Ὅσοι λοιπὸν ἔτρεχον εἰς προῦπάντησιν τοῦ Κυβερνήτου, ἐκλαμβάνοντες ἀντὶ τούτου τὸν κοκκινοφόρον καὶ κυρτοῦμενον ἐκείνον ταχυδρομὸν, πίπτοντες προσεκύκουν αὐτόν. Συνειβάντες νὰ τιμώσι τὰς πολυτελεῖς καὶ πομπικὰς παρατάξεις τῶν Πασάδων, καὶ τὰς χρυσοφάντους στολάς τῶν τετυφωμένων καὶ δορυφορημένων καπεταγαίων καὶ κοσμομπάδων, δὲν ἐνόουν πως ἦτο δυνατόν νὰ ἴναι ἀρχηγὸς ἐθνῶς ὁ ἀναβαίνων ἵππον κυφαγωγόν, ὅχι πολλὸ ζωηρότε-

ρον τοῦ πάλου τοῦ Ἰησοῦ, καὶ φορῶν πῖλον καὶ ἑδύμα ὡς οἱ πολλοί.

— Τὸ πρῶγμα δὲν ὑπάγει καλά, ὑπερεξοχόταται, (*) εἶπε πλησιάζας τὸν Κυβερνήτην ὁ Κωλοκοτρόνης, πρέπει ὁ κόσμος νὰ γνωρίσῃ τὸν Κυβερνήτην σου. — Τί πρέπει λοιπὸν νὰ κάμω;

— Νὰ βάλ' ἡ ὑπερεξοχότης σου τὴν στολὴν τῆς. Ὁ Κυβερνήτης ὑπέκουσε, καὶ πεζεύσας εἰς μικρὰν τινα καὶ σκιερὰν κοιλάδα ἐνεδύθη τὴν στολὴν του, πενιχρότεραν, ὡς γνωστὸν, καὶ ἐκείνον δὲ ὡς περιεβλήθησαν μετὰ τὸ 1833, καὶ αὐτοὶ οἱ δασονήμοι. Ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τῆς μεταβάσεως τοῦ Κυβερνήτου εἰς Ἄγιον Γεώργιον, δὲν εἶναι σχεδὸν ἀκίβητος νὰ διηγηθῶ κατὰ παρεύχασιν ἐμφαντικωτάτας τῶν περιστάσεων, ἀποδεικνυούσας τὸ πόσον ἐμερμῆμα τερτῶν συμφορῶν τοῦ λαοῦ.

— Ποῦ θὰ καταλύσωμεν ἀπόψε; ἤρώτησε τὴν πάριπτον αὐτοῦ στρατάρχην τῆς Πελοποννήσου.

— Εἰς τοῦ Δεσπότη.

— Πρέπει λοιπὸν, εἶπε μετὰ βραχυῶν σιωπῆς, νὰ φροντίσω νὰ πληρωθῶσιν ὅλα τὰ ἐξόδα.

— Ποῖα ἐξόδα; ἤρώτησεν ὁ γέρον στρατηγός.

— Τῆς προφῆς μας, τῆς προφῆς τῶν ἀλόγων, καὶ τὰ λοιπά.

— Ὡ! ὑπερεξοχότατε! ποῖος πληροῖται τοιαῦτα ἐξόδα;

— Δὲν τὰ πληροῦντε οἱ, ἐπανέλαβε μετ' ἀγακότησεως ὁ Κυβερνήτης, καὶ διὰ τοῦτο ἐτυραννίται ἐξ αἰτίας σας ὁ λαός.

— Καὶ τί ἔχει νὰ κάμῃ, ὑπερεξοχότατε, ὁ λαὸς μετὰ τὸ φαγητὸν τοῦ Δεσπότη;

— Τί ἔχει νὰ κάμῃ! ἀπεκρίθη ὁ Κυβερνήτης προσβλέψας βλοσυρῶς τὸν ἐρωτήσαντα· μάλισ ἀφῶν ὁ ἀναχωρήσωμεν, καὶ θὰ βίβουν ἔρχοντο εἰς τοὺς χωρικοὺς διὰ τὰ ἐξόδα τὰ ὅποια ἐκαίμαν διὰ τὸν Κυβερνήτην, καὶ τὸ χερότερον θὰ τὰ συναζοῦν διπλάσια. Οὕτω πως εἶσθε συνειδημένοι οἱ.

— Ἠξέυρις πῶς τὸ πάγει ἡ ὑπερεξοχότης σου; εἶπε γελῶν ὁ Κωλοκοτρόνης. Μίαν φορὰν ἔπεσ' ἐνὶ ποντικῶς μέσα εἰς ἓνα πιθάρι λάδι, καὶ ἐπῆν, Ὁ οἰκοκύρις εὗρεκεν αὐτόν μετὰ δύο ἡμέρας, καὶ ἐπὶ τὸν ἔσυρον ἐξω, ἡ οἰκοκυρά του ἐφώνησε, α πρῶσσε μὴ στάξ' ἡ οὐρά του καὶ βρωμισθῆ τὸ λάδι.

— Δὲν ἐνόσῳ ποῖαν σχέσιν ἔχει ὁ μῦθος σου μετὰ τὰ ἐξόδα τοῦ Δεσπότη, εἶπεν ἀπορῶν ὁ Κυβερνήτης.

— Μεγάλην, ὑπερεξοχότατε. Πληρώσωμεν δὲν πληρώσωμεν ὁ Δεσπότης θὰ συναζῆ τὰ γρόσια. Τὰ ἄδικά μας τὰ ἐξόδα εἶναι τὸ λάδι τῆς οὐράς τοῦ ποντικοῦ.

Ὁ Κυβερνήτης δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ τὴν ἐπιώσθη ἀπέτισε μέχρι λεπτοῦ ὅλα τὰ δαπανηθέντα δι' αὐτόν καὶ δι' ἄλλην τὴν συνοδίαν του.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπῆλθον εἰς Ἄργος ὅπου μᾶς ἐξένισεν ὁ στρατηγὸς Γούρκης. Μεταβάς εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κυβερνήτου δι' ὑπηρεσίαν, διστῆθη

(*) Τὸν τίτλον τοῦτον ἔδωκε ὁ Κωλοκοτρόνης πρὸς τὸν Κυβερνήτην.

ἐπ' αὐτοῦ νὰ ζητήσω χρήματα ἀπὸ τῶν ταμίαν του καὶ νὰ πληρώσω μέχρις ὀβολοῦ ὅσα ἐδαπάνησεν ὁ στρατηγὸς δι' ἡμᾶς καὶ τὰ ὑποζύγια μας.

Ἐγέλασεν ὁ Γούρκης δὲ τὴν ἐζήτησα τὸν λογαριασμὸν ἀλλ' ὅταν τὸν ἐξεβαίωσα ὅτι τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ Κυβερνήτου, ὠργίσθη καὶ μὲ εἶπεν ὅτι θὰ σημειώσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ἄλλο.

— Ἐπληρώθησαν τὰ ἐξόδά μας; μὲ ἠρώτησεν ὁ Κυβερνήτης ἀφοῦ ἵππεύσαμεν.

— Μάλιστα, ἐξοχότατε.

— Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς ἤξευρε, ἐπανέλαβε βαρυθύμως, ἂν μετὰ μίαν ὥραν δὲν τὰ ζητήσωμεν μετὰ τὸν ἑαυρὸν ἀπὸ τοῦ χωρικοῦ.

Ἀλλ' ἂς ἐλλομεν εἰς τὸν Πόρον.

Τὴν προσωρινὴν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην διατριβὴν μας ἐχαρακτήρισαν δύο ἀξιοσημείωτα γεγονότα· ἡ ἀπὸ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἐπίσημος ἀνακοίνωσις τῆς διακηρύξεως τοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμου τῆς Ρωσίας, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πρεσβυτάς τοῦ Οἰκουμένου Πατριάρχου ἀπάντησις.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Κ. Τρικούπης, Γενικὸς τότε Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας, καλῆσας με εἰς τὸ δωμάτιόν του, μὲ ὑπηγόρευσε νὰ γράψω. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας δὲν ἦτο ἀτύνηδες, διότι ὁ Κ. Τρικούπης, μεταδίδων εὐχερέστερον τὰς ιδέας του διὰ τῆς ὑπαγορεύσεως, μ' ἐκάλεε ἐπὶ τούτῳ καθ' ἐκάστην σχεδὸν, καὶ ὡς νεώτερον τῶν ὑπ' αὐτὸν ὑπαγετούτων, καὶ ὡς φροντίζων πατρικῶς δι' ἐμέ, χρεῖαν ἔχοντα τότε πλειοτέρας τριβῆς.

Τὴν ἡμέραν ὁμοῦ ἐκείνην ἐκράτει ἔγγραφον γαλλικὸν ἀπὸ χειρᾶς, καὶ ἐξ αὐτοῦ μεταφράζων μὲ ὑπηγόρευσε. Ἀφοῦ δ' ἐτελείωσε, μὲ διέταξε νὰ γράψω ἰδίᾳ χειρὶ καὶ κατὰ μόνους εἰκοσιπέντε περίπου ἀντίγραφα, διὰ νὰ ὑπογραφῶσιν ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην ὅστις εἶχε συντάξῃ τὸ ἔγγραφο, καὶ νὰ σταλῶσι πρὸς τὰς ἀνωτέρας Ἀρχάς.

Ἡ ἀπόφραξις αὐτῆ ἐγκύκλιος, ἀπηγόρευε τὰς μυστικὰς ἐταιρείας, καὶ συνεβούλευε νὰ μὴ γίνεταί πλῆθος χρεῖσις οὐδ' αὐτῆς τῆς ἀδελφοποιίας. (*)

Τελειώσας ἀντίγραφά τινα τὰ ἔδωκα πρὸς τὸν Γεν. Γραμματέα, καὶ αὐτὸς, ἀπελθὼν παρὰ τῷ Κυβερνήτῳ, ἐφώνησεν νὰ ὑπογραφῶσιν, καὶ ἐπιστρέψας μὲ διέταξε νὰ τὰ ἐξαποστειλῶ πρὸς αὐς ἔδει.

Μετ' ὀλίγον ἠτοίμασα καὶ νέα ἀντίγραφα, καὶ, κατ' ἐπιταγὴν ἀνωτέραν, τὰ ὑπέβαλον ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὸν Κυβερνήτην.

Τὸν Κυβερνήτην ἐβλεπον σχεδὸν καθ' ἐκάστην ἔννεκα τῆς ὑπηρεσίας, καὶ παρηκολούθουν μάλιστα αὐτὸν περιοδεύοντα, κατὰ τὰ πρῶτα τρία ἔτη τῆς Κυβερνήσεώς του.

— Ἀνάγνωσέ τα, μὲ εἶπεν.

— Ἐν', ἐξοχότατε, ἀπεκρίθη, ἀντίγραφα τῆς

(*) Ἀπορᾶ διατὶ δὲν κατεγώρισαν τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐν τῇ τετρατάμῳ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κυβερνήτου οἱ ἐκδόντες αὐτάς. Μήπως σήμερον αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ δημοσίου δὲν ὀφείλωνται ἐπίσημος νὰ μὴ γίνονται μὴ μυστικῶν ἑταιριῶν;

ἐγκυκλίου τὴν ὁποίαν ὑπεγράψατε πρὸ ὀλίγου.

— Ἀδιάφορον, θέλω νὰ τὴν ἀκούσω καὶ πάλιν. Καὶ τῶντι τὴν ἤκουσα μὲ προσοχὴν, καὶ λαβῶν εἰς χεῖρας τὸ κινδύλιον διὰ νὰ ὑπογράψω.

— Ποίας ἐταιρείας εἶσαι μέλος; μὲ ἠρώτησεν ἐντόνως, καὶ ὡς ἂν μὴ ἐδίσταζεν ὅτι εἶμαι τινόντι μέλος ἐταιρείας.

Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν κατεπλήχθη, ἀλλ' ἔπειτα ὑπεμειδίασα.

— Διὰ τί γελᾷς; μὲ ἠρώτησε.

— Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἦμ' ἐγὼ μέλος ἐταιρείας; ἀπεκρίθην θαρρύντως. Δὲν βλέπετε, ἐξοχότατε, ὅτι εἶμαι ἀκόμη ἀγένειος;

— Ἀγένειος! ἐπανέλαβε σείων τὴν κεφαλὴν· ἴσασί σε; οἱ νέοι ἔχετε ἀναμμένα τὰ μυελά.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ περαιτέρω ἀπάντησιν, ἀφῆκε τὸν κάλαμον, καὶ ἀνεγερθεὶς μὲ ὠμίλησεν αὐστηράτατα κατὰ τῆς φιλικῆς Ἐταιρείας· διέγραψεν ἐν συνόψει ἀλλ' εὐγλωττῶς τὴν πορείαν τῆς, ἐπρόσθεσε τὰς γενομένας πρὸς αὐτὸν προτάσεις καὶ τὰς ἀρνητικὰς ἀπαντήσεις του, καὶ καταστρέψας τὸν λόγον,

— Νὰ, ἐπέφερε θερμικῶς τὰς λέξεις ταύτας ἀπαράλλακτως, αὐτὰ ἐκάμετο κ' ἐθγάριε τὰ μάτια σας.

Μόλις τότε εἶγον ἀρχίσει νὰ διατρέξω τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Πιστεύω ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἦτο τὸ πρῶτον ἔθνος τῆς οἰκουμένης, ὑπερβολικῶν ἔχων ἰδέαν περὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν ὀμογενῶν, λατρύων τὸν ἀγῶνα, καὶ φυσίων διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐκβάσιν του, ἐξήλθον ὅταν ἤκουσα τὴν τελευταίαν τοῦ Κυβερνήτου φράσιν, καὶ, εἰ καὶ μὴ τολμῶν πώποτε νὰ εἶπω πρὸς αὐτόν παρὰ ὅτι μὲ ἠρώτα ἡ ὕτι διετατήθη, ἀνέκραξα·

— Πῶς, ἐξοχότατε, ἐβγάλαμεν τὰ μάτια μας; δὲν εἴμεθα ἀνεξάρτητοι, καὶ δὲν σὰς ἔχομεν Κυβερνήτην;

— Ὡ! Κύριε! ἀπεκρίθη καγχάσας τὸ πρόσωπόν σου λέγει ὅτι ἀνώτερος τῶν διπλωματικῶν σου γνώσεων εἶναι ὁ πατριωτισμὸς σου. Οὔτε ἀνεξάρτητοι εἴμεθα, οὔτ' ἐγὼ ἀπέκτησα τινόντι μεγάλου πράγμα... ὀνομασθεὶς Κυβερνήτης σας.

— Ἀπέκτησαμεν, ἐτόλμησα καὶ πάλιν νὰ εἶπω, ἡμεῖς.

— Ἐὰν ἤμην βασιλεὺς, εἶπε πλησιάζας με μὲ πρόσωπόν Ἰλαρόν, θὰ σ' ἐκαίνα αὐλικόν μου.

Δὲν ἐτόλμησα δὲ καὶ τρίτον νὰ εἶπω ὅτι, διὰ νὰ μὲ κάμῃ αὐλικόν, δὲν ἦκει μόνη ἡ ἰδική του θέλησις.

Ὅτι δὲν ἤμεθα ἀνεξάρτητοι εἶχε δίκαιον ὁ Κυβερνήτης· διότι τὰ πριτόκολλα ἀντὶ δούλων μᾶς καθίστανον ὑποταλεῖς τῆς ἐξουσίας καθ' ἣς ἠγωνίσθημεν, καὶ ἡ διαφορὰ δὲν ἦτο μεγάλη· ὅτι δὲ καὶ δὲν ἀπέκτησε μέγα πρᾶγμα τὸ ἀπέδειξεν ὁ Σεπτέμβριος τοῦ 1831.

Ὁ Κυβερνήτης, ὡς γνωστὸν, ἐπράξατο δι' ἄλλας τῆς ἡμέρας ὑπαγορεύων γαλλιστῶν. Ἡ εὐνοία μὲθ' ἣς ἐξέφραζε τὰς ιδέας του ἦτο ἀπροσδεγμάτιστος· καὶ δὲν τὰς ἐξέφραζε μόνον, ἀλλ' εἶχε τὸ σπάνιον πρᾶγμα, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς σωζομένης ἐπιστολῆς τῆς ἡμέρας ὑπαγορεύων γαλλιστῶν.

λάς του, να ρυθμίσει, να μαλάσσει, ούτως ειπείν, τὸ ὕψος του κατὰ τὴν ὕλην τὴν ὅποιαν ἐπραγματεύετο καὶ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὓς ἀπευθύνετο. Πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἐγράψεν ὡς θεολόγος, πρὸς τοὺς διπλωμάτας ὡς διπλωμάτης, πρὸς τοὺς στρατιωτικούς ὡς στρατιωτικός, πρὸς τοὺς διδασκάλους ὡς διδάσκαλος, καὶ πρὸς τοὺς τεχνίτας ὡς ἐμπειροτέχνης. Ἦγάπα νὰ μανθάνῃ τὸ περιεχόμενον ὅλων ἐν γένει τῶν στελλομένων ἐγγράφων καὶ ἀναφορῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἐμφυλογοῦν καὶ νὰ ἐνδιατρίβῃ εἰς λεπτολογίας καὶ κωνώπων διυλισμούς.

Ἰδού δὲ πῶς ἐνηργεῖτο συνήθως αἱ ὑποθέσεις ὑπὲρ τῆς Γραμματείας ὅστις ἀναγινώσκων τὰ ἐγγράφα, κατέθετον ἐν περιλήψει τὴν ἔννοιαν αὐτῶν ἐπὶ βιβλίου προχείρου, οὗτινος ἐκάστη σελὶς ἦτο διηρημένη εἰς στήλας δύο, ἐξ ἧν ἡ δεξιὰ ἔμενε πάντοτε κενή. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς ἢ ἄλλος τις στελλόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὰς περιλήψεις πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ἐσημειούτο δὲ ὀλίγων εἰς τὴν λευκὴν στήλην ἢ ἀπόφασιν, καὶ κατ' αὐτὴν ἐγένετο ἡ ἐνέργεια.

Ἐνθ' διετρίβοντο τότε εἰς Πόρον ἠσθένησαν ὁ κλαδευτὴρ, ὅπως τὸν ὀνομαζόμενον, τῶν ἐγγράφων, καὶ ἡ ὑπηρεσία του ἀνετίθη προσωρινῶς εἰς ἐμέ.

Ἡ ἀνάγκη τῶν ἀναφορῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἐκείνην, ὅτε ὅλοι αἱ ἰδέαι, καὶ αἱ διοικητικαὶ, καὶ αἱ νομικαὶ, καὶ αἱ οικονομικαὶ ἦσαν συγκεχυμέναι ἐντὸς τῶν κεφαλῶν μας, ὅτε αὐτὸς ὁ νεοστί ἐκ Κερκυρας ἐλθὼν ἀδελφὸς τοῦ Κυβερνήτου Βιάρος, διορισθεὶς ἑκτακτὸς ἐπίτροπος ἐξέδιδε ψήφισμα δι' οὗ ἐπέθετον αὐτογνωμόνας ποινὰς ὀρισμένας, καὶ τὸ δεινότερον ποινὰς θημεύσεως, εἰς τοὺς τοικιστὰς τῶν Δυτικῶν Σποράδων, ὅτε ἡ γλώσσα ἠγωνίζετο νὰ μορφωθῇ διὰ χυδαίων λεξιθητῶν, ἢ ἀνάγκη, λέγω, αὐτὴ ἦτο ἀληθὴς τροφὴ καὶ σπουδὴ συνήμα. Ἐνθυμούμαι ὅτι ἶδον ἀναφορὰν πρὸς τὴν Γραμματεῖαν περὶ ἀντικειμένων στρατιωτικῶν, κάτω τῶν ὁποίων περιείχετο ἡ ἐφεξῆς φράσις: «Προσκυνήματα πολλὰ εἰς τὸν Καπετὰν Γιάννην, ὁ ὅποιος θὰ μ' ἐνθυμῆται βέβαια ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν Καρφῶν.» Ὁ Καπετὰν Γιάννης ἦτο ὁ Καποδίστριας.

Καὶ τὰ παρατρέφοντα ταῦτα ἄς μὴ φαίνωνται ἡμέρον παράδοξα, εἰς τοὺς προκόψαντας ὑπηρετίας τοῦ δημοσίου. Δὲν εἶναι πολλὸς καιρὸς ἀφοῦ ἀνέγνω εἰς ἐφημερίδα τῶν Παρισίων ἀναφορὰν δημάρχου τινος κατηγοροῦντος ἀνεπαρχιώτην του, pour avoir esca la dé l'honneur d'une femme. Ἀμφισβάλλω ἂν σήμερον δῆμαρχος Ἕλληνας θὰ ἐγράφε τοιαύτην γελοῖαν φράσιν.

Ἐἶπον ἀνωτέρω προκόψαντας ὑπηρετίας, καὶ ἐνθυμῆθην τὴν διαστολὴν τὴν ὅποιαν μ' ἐδίδαξέ ποτε ὁ Κυβερνήτης μεταξὺ δύο λέξεων γαλλικῶν. Ἀνεγίνωσκον πρὸς αὐτὸν ἐγγράφον τι συνταχθὲν εἰς τὴν Γραμματεῖαν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐλέγετο ὅτι τὸ ἔθνος προώδευσε.

— Πῶς ἐξηγεῖς, μὲ ἠρώτησε, τὴν λέξιν προόδον εἰς τὸ Γαλλικόν;

— Progrès, ἐξοχώτατε. — Σέβετε τότε, ἐπανέλαβε, τὴν φράσιν σου ὅτι τὸ ἔθνος προώδευσε διότι δὲν προώδευσε, ἀλλ' ἐκαμὲς ἠμῖς αὐτοὶ ἀναπροσέμενοι. Σὺ ὁ ὅποιος εἶσαι λογικώτατος, εὐρὲ τὴν ἀντιστοιχοῦσαν λέξιν διότι μεταξὺ τοῦ progrès καὶ τοῦ avancement, μεγίστη ἢ διαφορά· καὶ πολλὰ ψωμιά θὰ φάγετε ὅσῳ νὰ προοδεύσετε.

Μακάριος αὐτὸς μὴ ζήσας νὰ ἴδῃ ὅτι κατὰ πολλὰ καὶ ὀπισθοδρομήσαμεν!

Μεταξὺ λοιπὸν τῶν ἀναφορῶν εἶρον καὶ μίαν, ἰερέως τινὸς ἐλθόντος ἐξ Ἀνδρου διὰ νὰ ἐπικαλοῦσθαι τὴν προστασίαν τοῦ Κυβερνήτου. Ἡ ἱστορία τοῦ ἱερέως αὐτοῦ εἶναι περιέργως. Αὐτὸς, ὡς διηγείτο ἐν μεγίστῃ ἀφελείᾳ καὶ κατανώσει, εἶχε νυμφευθῆ γυναικὴ ὠραίαν καὶ νέαν, καὶ, ἀφοῦ ἐνυμφεύθη, τὸν ἄλλον ἄρξεν νὰ λάβῃ τὸ ἱερικὸν σχῆμα· ἀμφότερα καλὰ καὶ ἄγνα. Ἐξ ἰστορίας εὐδαιμονίων καὶ ἐκτελεθῶν πιστῶν καὶ ἀκαμάτως τὰ καθήκοντά του, ὅτε, συμφορὰ τις ἐπαλοθούσα, διετάραξε τὸν εἰρηνικὸν καὶ τρισόλιον βίον του ἢ πρεσβυτέρου του ἀπέπτῃ ὡς ἄγγελος εἰς οὐρανούς, πρὶν ὅμως γίνῃ πρεσβύτερος.

Τὸ πρᾶγμα ἐράνη σπουδαιότατον εἰς τὸν καλὸν ἱερέα, ὡς τῇ ἀληθείᾳ σπουδαιότατον θὰ ἐφαίνετο καὶ εἰς πάντα ἄλλον, ὅστις θὰ ἐστερεῖτο προῶτως τῆς προσφιλῶς καὶ ὠραίας συζύγου του. Λέγω δὲ προῶτως διότι, ἐάν ἡ πρεσβυτέρα ἀπέθνησκεν ὀλίμως, ἀλλίως πως θὰ ἐσκέπτετο ὁ πρεσβύτερος, ὡς παρατηρήθη ἐκ τῶν ὑπτέρων, περὶ τῆς ἰδίας ἀποκαταστάσεως.

Ἄλλ' ὡς φαίνεται, εἰς τὸν ἱερέα ἐκείνον αἱ ἑξέξεις ἐπῆρχοντο ἢ μὲτα τὴν ἄλλην τὴν ἄλλαν ὀρεξίαν νὰ νυμφευθῇ καὶ ἐνυμφεύθῃ, καὶ ἀφοῦ ἀπέθανεν ἡ προσφιλεὶς σύζυγός του τὸν ἄλλον ὄρεξις νὰ βάλῃ ἄλλην εἰς τὴν θέσιν τῆς, καὶ δὲν ἐδράδυνε νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν.

Ὁ ἐπίσκοπος ὅμως τῆς νήσου, πολιόβριξ καὶ αἰσθητὸς τῶν κανόνων τρηνητής, δὲν ἐσκέπτετο ὅπως καὶ ὁ πολυταθὴς ἱερεὺς. Ἄμα μαθὼν αὐτὸν παρανομούντα ἠθέλησε νὰ τὸν συλλάβῃ, καὶ περιεκρίων τὸν πώγωνά του, νὰ τὸν ἐγκλείσῃ εἰς μοναστήριον. Τότε ἦλθε καὶ τετάρτη ὄρεξις εἰς τὸν παραβάτην ἱερέα, καὶ ἐπιβάς λάθρα εἰς πλοῖον κατέφυγεν ὑπὸ τὴν σκέπη τοῦ Κυβερνήτου.

Αὐτὴ εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ ἱστορία του, ὡς τὴν διηγείτο τοῦλάχιστον. Ἀλλὰ πῶς δικαιολογῶν τὴν ἀδικαιολόγητον διαγωγὴν του ᾗθελε καταρθώσαι νὰ τύχῃ τῆς προστασίας τοῦ Κυβερνήτου; Ὁ καταδιωκόμενος ἱερεὺς, εἰ καὶ ἀγράμματος, δὲν ἔπαυσεν ἐλεεινὴν εὐφυΐας ἢ ἀνάγκη τὸν μετέβαλεν εἰς δικηγόρον, διότι τότε δικηγόροι, παρὰ τινὰ ἀναφορογράφον περιφρόνητον, δὲν ὑπῆρχον, καὶ φυλλολογῆσαι τὴν Γραφὴν ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν ἐπιχείρημα ἀκαταμάχητον.

Ἀνεκάλυψε τὸ ῥητὸν ἐκεῖνο τοῦ Παύλου δι' οὗ ὁ θεὸς ἀπόστολος συνιστᾷ τὸν γάμον εἰς τοὺς ἀγαθῶς βιοῦντας, (Ἐπιστ. Α' πρὸς Κορινθ. Ζ', 9.) καὶ αὐτὸ ἐπικαλεῖτο θριαμβεύων διὰ τῆς ἀναφορᾶς του.

Ἡ ἐπίκλησις αὐτῆ μ' ἐράνη ἀστεία, καὶ τὴν ἀν-

τήρησα ἀπαρράλλακτως εἰς τὸ βιβλίον τῶν περιλήψεων.

Κατ' ἐπιθυμίαν, ἀνεκτίμητον βεβαίως δι' ἐμέ, ὁ ἀρχηγός μου μὲ διέταξε νὰ ἀναγνώσω ἐγὼ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς περιλήψεις εἰς τὸν Κυβερνήτην. Ὁ τὸν ἦκουσε τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου,

— Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, μὲ ἠρώτησε, τὸ γράφει εἰς τὴν ἀναφορὰν του;

— Ἀπαρράλλακτως, ἐξοχώτατε. — Ὑπαγε, μὲ εἶπε, νὰ μὲ φέρῃς ἐδῶ ἀμέσως εἰς τὸν ἱερέα.

Προβλέπων τὸ ἄστυ τῆς συνεντεύξεως, ὡς ἀπτραπὴ ἐπέστρεψα εἰς τὴν Γραμματεῖαν, καὶ δι' ἐνόητος κλητῆρος δὲν ἐβράδυνε νὰ εὔρω τὸν ἱερέα.

Παραλαβὼν δὲ αὐτὸν μετέβην εἰς τὸ Κυβερνητήριον. — Ἡ ἀγίασόνη σου, τὸν ἠρώτησε μετὰ πολλῆς εὐμενείας ὁ Κυβερνήτης, εἶσαι ὁ ὀπαδὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου;

Ὁ ταλαίπωρος ἱερεὺς, ὅστις τ. ἐμὸν ἤρχετο μετ' ἐμοῦ, φοβούμενος μὴ τὸν ὑποδεχθῆ ὁ Κυβερνήτης ὅπως καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρου, ἐνθάρρυνθεις ἀπὸ τὸν τόνον τῆς ἐρωτήσεως,

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη, ἐξοχώτατε, ἀνέκαθεν ὑπῆρξα λάτρης καὶ ὀπαδὸς τοῦ θεοῦ ἐκείνου μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀρτοῦ ἐλαβῆ, ἀνεξίως βίβλαια, τὸ σχῆμα τοῦτο, ἐπροσπάθησα ὡς ἄνθρωπος νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τὰς ἀγίας του ἐντολάς.

Ὁ Κυβερνήτης, εἰ καὶ ἀγωνιζόμενος, δὲν ἐδυνάθη νὰ διατηρήσῃ τὴν σοβαρότητα του ὅταν ἦκουσε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην. Ἐραυδρῶνθῆσαν καὶ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ τὸ στόμα, καὶ τὸ μέτωπόν του· ἐγὼ δὲ, ἀποσπῆρας εἰς τὴν ἐνδοξέστην γωνίαν, ἐξεκκρηκτικῶς γελοῖον, καὶ ἐπροσπάθησα νὰ πνίξω τὸν κρότον τοῦ γελωτός μου δι' ἀυφρότερον μου τῶν πικυρῶν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς, ἐνθάρρυνθεις ἐτι μᾶλλον, ἐξηκολοῦθησαν

— Ὁ δεσπότης μας, ἐξοχώτατε, εἰς τὴν Ἀνδρῶν δὲν ἔβλεπε νὰ ἤξερῃ οὔτε Πέτρον, οὔτε Παῦλον. Αὐτὰ τὰ ὅποια ἀνέφερα εἰς τὴν ἐξοχώτητά σου τὸ ἐγγράφον πολλὰκις καὶ εἰς ἐκείνον, αὐτὸς ὅμως τὸ γουδι τὸ γουδοῦλοι. Διὰ τοῦτο ἐπρόσπερξα εἰς τὴν ἐξοχώτητά σου διὰ νὰ σὲ παρακλήσω νὰ τὸν διατάξῃς νὰ μὲ ἀφήσῃ ἡσυχον μὲ τὸν Παῦλόν μου.

Καὶ ὁ μὲν γέλως ἐμοῦ ἐγένετο ῥαγδαίστερος, ὁ δὲ Κυβερνήτης ἐδυσκολοῦετο νὰ πρυφῆρῃ κἄν λέξιν.

— Μὲ τὸν Παῦλόν σου! εἶπε τέλος πάντων ἡ ξέουρις ὅμως, πάτερ ἄγιε, ὅτι κ' ἐγὼ εἶμαι χριστιανός...

— Καὶ καλὸς χριστιανός, ἀνέκραξε διακίψας τὸν Κυβερνήτην, ὁ παραβάτης. Εἰς τὴν ἰουσίαν ἐχοῦ ἀκουστά ὅτι εἶναι ὅλοι καλοὶ χριστιανοί, καὶ διὰ τοῦτο ἐπρόσπερξα εἰς τὴν ἐξοχώτητά σου.

— Ὡς τοιοῦτος λοιπὸν Χριστιανός ἀναγινώσκω καὶ ἐγὼ τὸν Παῦλον, καὶ σὲ λέγω, ἐπρόσπερξα ἐντόνας, ὅτι ἐφαρμάξεις τὸ ῥητὸν του, ὅπως ἐφάρμοξε καὶ ἐγὼ ἄλλος ἄλλοις σου τὸ οὐκ ἔστι θεὸς τοῦ λαοῦ. Ὁ παραβάτης ἱερεὺς ἠλλοκόθη τὴν ἕψιν.

— Ὡμολογεῖς πρὸ ὀλίγου διὰ τὴν ἰουσίαν, ἐξήκοῦσεν ὁ Κυβερνήτης, σὲ λέγω λοιπὸν—καὶ ὁ τῷ-

νος τῆς φωνῆς του ἐσφοδρῶνθη, καὶ φλόγες ἐτοξεύοντο ἀπὸ τοῦ ἀσπίτου φλογεροῦς ὀφθαλμοῦ του,— ὅτι ἐάν ἔκαμνες εἰς τὴν ἰουσίαν ὅτι ἔκαμνες εἰς τὴν Ἀνδρῶν, θὰ σοῦ ἐξῆριζαν τὰ γένηα, καὶ θὰ σ' ἔστειλαν εἰς τὴν Σιβηρίαν. Ἦξούρις τί εἶναι Σιβηρία;

— Ὡς ἂν ἐνέστηψεν ἀγῆνης παροξυσμὸς τεταρταῖος εἰς τὸν παραβάτην ἱερέα, ἤρχισαν νὰ τρέμωσι καὶ αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες του, καὶ ἡ δασύτριξ σιαγὼν του ἀνάβηαινοκαταβαίνουσα ἀστραπηθῶν, ἐκροτάλιζε, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐράνινοντο ἀνορθούμεναι. Ὁ ὀπαδὸς τοῦ Παύλου δὲν ἐδύνάτο οὐδὲ νὰ τραυλίσῃ.

— Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐπανέλαβεν ἰσχυρότερον ὁ Κυβερνήτης, καὶ τῆς τροφῆς αὐτῆς ἐστερεῖτο διὰ νὰ μὴ σκανδαλίσῃ τὸν ἀδελφὸν του. Καὶ δὲν ἐννοεῖς ὅτι διὰ τῆς διεγωγῆς σου, σὺ ὁ ὀπαδὸς του, γίνεσαι μέγα σκάνδαλον εἰς τὴν πατρίδα σου;

Ὁ ἱερεὺς ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Ὁ δὲ Κυβερνήτης, μετὰ βραχέϊαν σκέψιν καὶ σιωπῆν, ἐλεήσας, ὡς φαίνεται, τὴν ἀσθενείαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως,

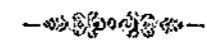
— Ἄκουσον, εἶπε, πάτερ ἄγιε, τὴν συμβουλήν μου. Πρὸς τὸ παρὸν μὴν ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν τόπον σου· θὰ σὲ δώσω χρήματα καὶ συστατικά διὰ νὰ ὑπάγῃς εἰς Πελοπόννησον, ἕως οὗ συνεννοηθῶ μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀνδρου καὶ συμβιβασθῶ τὸ πρᾶγμα. Σὲ προειδοποιῶ ὅμως ὅτι τοῦτο κέρμαται ἀπὸ τὴν διαγωγὴν σου. Ἐάν μὲ ἀναφέρουν αἱ Ἀρχαὶ ὅτι πολιτεύεσαι καλῶς, θὰ παρακαλέσω τὸν δεσπότην νὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Καὶ πλησιάζας εἰς τὴν τράπεζαν ἐγράψε πρὸς τὸν ταμίαν του νὰ δώσῃ ποσότητὰ τινα χρημάτων εἰς τὸν ἱερέα, στραφείς δὲ καὶ πρὸς ἐμέ μὲ διέταξε νὰ ἐτοιμάσω συστατήριον πρὸς τὸν Ἐκτετατὸν Ἐπίτροπον τῆς Κάτω Μεσσηνίας.

Ὁ ἱερεὺς ἐν τοσούτῳ ἐζήτει ν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ Κυβερνήτου.

— Ἐγὼ, εἶπεν οὗτος, ἀναλαβὼν ὄλην του τὴν ἐμβρολίαν, ἐπρεπε νὰ φιλήσω τὴν ἐδικὴν σου, ἐάν, ἐξῆρξον ὡς πρέπει τὰ παραγγέλματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, δὲν τὴν ἐμύλωνε.

Ἔτσιε καὶ ἀπέπεμψε τὸν παραβάτην. N. Δ.

ΠΕΡὶ Τῶν Ζητημάτων
ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Πρὸ ὀκτὼ ἐτῶν ἐγγράφα μικρὰν πραγματείαν (1), ἐπὶ τῷ κυρίῳ σκοπῷ τοῦ ν' ἀποδείξω, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Μωμβίου καταστροφὴ τῆς Κερύνθου συνέβη, ὅχι, ὡς

(1) Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἱστορικὴ καὶ χρονολογικὴ πραγματεία. Ἀθήναι, 1844. 3.

πιάδος. Τοῦτο τὸ ἔτος ἀνέφερε βεβαίως ὁ σύγχρονος Πολύβιος, ὅστις ἠρώμει κατ' Ὀλυμπιάδας, οὐχὶ ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης. Τὸ δὲ 3 ἔτος τῆς 158 Ὀλυμπιάδος, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 608=146 φθίνει μέχρι τῶν μέσων τοῦ 609=145 ἔτους· ὥστε ἡ χρονολογία τὴν ὁποίαν προταίνομεν, παρεκτός τοῦ ὅτι ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ ἐξηγήσῃ ὡς τὰς λοιπὰς, στοκρίζεται καὶ εἰς τὴν ἀσφαλεστέραν τῶν μαρτυριῶν.

Ἡ μόνη ἔνστασις ἣτι δύνανται νὰ προταθῇ ἐπὶ κατ' αὐτῆς εἶναι, ὅτι μεταγενέστερος Ῥωμαῖος συγγραφεὺς παραλλήλῳ τὸ Ὀλυμπιακὸν ἐκείνο ἔτος πρὸς Ῥωμαϊκὸν, ἐξ οὗ συναγεται, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις συνέβη κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν, οὐχὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν τοῦ 3 ἔτους τῆς 158 Ὀλυμπιάδος. Ἀλλ' ἂν τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐκείνο ἔτος, τὸ ὁποῖον δὲν εἰμπορεῖ νὰ συμβεῖσθαι πρὸς τὰς λοιπὰς μαρτυρίας καὶ περὶ τῆς ἀκριβοῦς τοῦ ὁποῦ τισσάται ὑπάρχουσι ἀμφισβηταί, ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἐπὶ δεσταχόμενον τινα, ὃ διαγαγῆκεν οὗτος ἀρξεται ἐκ μέσου διὰ τῆς ὁδῆς χρονολογικῆς κατατάξεως τῶν γνωστῶν γεγονότων ἕσα προηγέθησαν τῆς καταστροφῆς τῆς Κορίνθου καὶ ὅσα ἔπονται αὐτῇ.

Ἐπιχειροῦντες τὴν κατάταξιν ταύτην, παρατηροῦμεν πρὸ πάντων, ὅτι δύο τινὰ εἶναι βεβαίως ἢ ἐν Κορίνθῳ σύνοδος τῶν Ἀγαιῶν ἐν ἣ ἐκλήθη ὁ πρὸς Ἀκαδαμονίους καὶ Ῥωμαίους πόλεμος (1), συνεκροτήθη ἐν ἔαρι τοῦ 146 ἔτους· ὃ δὲ πόλεμος ἐτελείωσεν κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, διότι οἱ μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου ῥηθισάντες τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα δεκά Ῥωμαῖοι βουλευταί, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπισταμένῳ ἔαρι, ἀφοῦ ἐν ἔξ μηνῶν ἐξεπέλωσαν τὴν ἐντολήν αὐτῶν (2). Ἀμφότερα ταῦτα ἔμολογοῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑρμάνου (3). Ἄν λοιπὸν ὁ Σεπτέμβριος ἐκείνος ἦται ὁ τοῦ 146 ἔτους Σεπτέμβριος, ἐντὸς τῶν μέσων ἐξ μηνῶν τοῦ ἔτους τούτου, ἦτοι ἀπὸ Ἀπριλίου μέχρι Σεπτεμβρίου 146, συνέβησαν τὰ ἐξῆς γεγονότα.

1) Ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀγαιῶν Κριτόλαος συγκροτεῖ στρατὸν 30—40.000 ἀνδρῶν (4).

2) Ἐπιχειρεῖ τὴν πολιορκίαν Ἰρακλείας τῆς πρὸς Οἶτρον.

3) Ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς Μέτελλος, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχε καταβαλεῖ ἐν Μακεδονίᾳ τὴν ἐπανάστα-

(1) Πολυβ. XXXVIII, III, IV, V.
(2) Πολυβ. XI, X, (3) Σελ. 352—353.
(4) Οἱ Ἀγαιοὶ ἐπέδωκαν συνήθως δύο κοινὰς συνόδους κατ' ἔτος, τὴν μίαν ἐν ἔαρι, τὴν ἄλλην μετοπώρῳ καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην, ἀπὸ τῆς 140 Ὀλυμπιάδος, ἐποίουν τὰς ἀρχαιεσίας αὐτῶν. Ὁ Κριτόλαος εἶχεν ἐκλεχθῆ στρατηγὸς κατὰ τὴν ἐν Αἰγίῳ μετοπώρῳ τοῦ 147 ἔτους, γενομένην σύνοδον. Τὰ δὲ πλεονάζοντα τοῦ στρατοῦ τὸ ὁποῖον συνεκρότησε μετὰ τὴν διακρίσιν τοῦ πολέμου, ἐξάγεται ἐκ τούτου, ὅτι εἰς τὰς διαφόρους ἐν Αἰοκίῳ, ἐν Φωκίᾳ καὶ ἐν Βοιωτίᾳ μάχαις ἔπεσον ἢ ἐξωγήθησαν περὶ τὰς 30.000 Ἀγαιῶν, κατὰ τὸν Ὁράσιον.

σιν Ἀνδρίσκου τοῦ Ψευδοφίλιππου, μαθὼν ὅτι οἱ Ἀγαιοὶ πολιορκοῦσι τὴν Ἰρακλείαν, προβαίνει μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐπ' αὐτοὺς, ἀλλὰ συγχρόνως ἀπεπέμψαι ἀγγέλους πρὸς τὸν Κριτόλαον α φαιναὶ καλεῖται πρὸς σφᾶς συντελείας Ἀκαδαμονίους καὶ πόλεις ἄλλας ὁποῦσι ἤρηντο τὰ Ῥωμαίων (ἐν αἷς ἦτο καὶ ἡ πολιορκουμένη Ἰρακλεία), τῆς τε ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ προτέρου σφίσιν ἀπειθείας οὐδεμίαν παρά Ῥωμαίων ὑπισχναίτο ὀργὴν γενέσθαι. » (1)

4) Ὁ Κριτόλαος οὐδένα λόγον δέχεται περὶ συμβιβασμοῦ· καὶ τότε ὁ Μέτελλος, ἐπισπεύδων τὴν διὰ Θεσσαλίας κατάδοσιν, διαβαίνει τὴν Σπερχιδόν, κιντατροπώνει τοὺς διαλύσαντας τὴν πολιορκίαν τὰς Ἰρακλείας καὶ ὀπισθοχωροῦσιντας Ἀγαιοὺς, εἰς δύο ἢ τρεῖς μάχαις, καὶ εἰσέρχεται εἰς Θίβας, αἰναι, ὡς καὶ ἡ Χαλκίς, ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ἀγαιῶν ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ. Εἰς μίαν τῶν προειρημένων μάχων ἔπεσον ὁ Κριτόλαος· τὴν δὲ στρατηγίαν τῶν Ἀγαιῶν ἀνέλαβεν ὁ τοῦ προηγουμένου ἔτους στρατηγὸς Δάιος, δυνάμει τοῦ νόμου τοῦ καλεῖντος ἐμπᾶν συμβῆαι περὶ τὸν ἐνεστῶτα στρατηγόν, τὸν προγεγονότα διαδέχεσθαι τὴν ἀρχήν, ἕως ἂν ἡ καθήκουσα σύνοδος γέννηται τῶν Ἀγαιῶν. »

5) Ὁ Δάιος, ὅστις παρευρέθη εἰς τὴν τελευταίαν ἐν Χαίρωνίᾳ ἦσαν τῶν Ἀγαιῶν, φθὰς κακῶς ἔχων εἰς Κορίνθον καὶ ἀναλαβὼν τὴν στρατηγίαν, ἐπιχειρεῖ τὴν συγκρότησιν νέου στρατοῦ (2) καὶ ἐπέμψαι ἐξ αὐτοῦ 4000 ἀνδρῶν μετὰ ἀρχόντος Ἀλ-

(1) Παισ. VII, XV, 1.
(2) Παισ. VII, XV, 4.—Πολυβ. XI, II, ὃ προηγουμένος τῶν Ἀγαιῶν στρατὸς εἶχε ἐντελῶς καταστραφῆ ἢ διαλυθῆ εἰς τὴν στερεάν Ἑλλάδα. Ἄρκει δὲ νὰ ἀναγνῶθῃ τις εἰς τὸν Πολύβιον, ἂνε προκαταλήψεως, τοὺς ἀγῶνας οὗς κατέβαλεν ὁ Δάιος διὰ νὰ συγκροτήσῃ ἐξ ὑπαρχῆς στρατὸν καὶ νὰ συλλέξῃ νέους χρηματικὸς πόρους, ἐπὶ δὲ τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἀπάντησε διὰ τὴν μέχρις ἀπελπίσεως προαχθεῖσαν δις ἀρσενικαίαν τῶν Πελοποννησίων, ἵνα παύσῃ, ὅτι ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀγαιῶν δὲν ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀντιπαραταχθῆ ἐκ νέου εἰς τοὺς Ῥωμαίους μετὰ δυνάμειν ἀξιόμαχον, ἐντὸς τοῦ στενωπῶτος χρόνου, ὃν προῦποτίθησι τὸ σύστημα τοῦ Ἑρμάνου. Ἴδου ἡ περιεκτὴ τοῦ Πολυβίου· « Διόπερ ἐκπέμψαι εἰς τὰ Μέγαρα, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἄργος, ἐπαρῆσε τὰς πόλεις πάσαις, τῶν οἰκογενῶν καὶ παρατρέφων τοὺς ἀμαρτάνοντας τὰς κλιτικαῖς εἰς μυρίου καὶ διςχιλίους ἐλευθεροῦν, καὶ καθοπλίσαντας πέμπαι εἰς Κορίνθον. Ἐμείρισε δὲ τὰς πόλεις τὴν ἐπιβόλῃ τῶν σωματίων εἰκῆ καὶ ἀγίσως, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔπραττεν. Οἷς δ' ἂν ἐλλείπῃ τὸ τῶν παραρτρόφων πλῆθος, ἀναπληροῦν ἔδει τὴν ἐκείσεως καθήκουσαν μίαν ἐκ τῶν ἄλλων οἰκετῶν. Θεωρῶν δὲ τὴν ἀπορίαν τὴν ἐν ταῖς κοιναῖς ἰσχυρᾶν οὖσαν διὰ τὸν πρὸς Ἀκαδαμονίους γεγονότα πόλεμον, ἐπαρῆσε τὴν πόλιν ποιεῖσθαι συνανάγκαις, καὶ κατ' ἴδιον εἰσέφερον τοὺς εὐπρόους, οὐ μόνον τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ καὶ τὰς γυναῖκας. Ἀρμα δὲ τούτοις παρήγγειλε, πανδημί-

καρμένους εἰς Μέγαρα, διὰ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν διάβασιν τοῦ Μετέλλου· ἐξ οὗ δὴλον γίνεται, ὅτι ὁ Μέτελλος ἐχρονοστρέφει εἰς Θίβας, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πῶς ὁ Δάιος προέβηκε νὰ συγκροτήσῃ ἐκ νέου 4.000 ἀνδρῶν καὶ νὰ πέμψῃ αὐτοὺς εἰς Μέγαρα.

6) Ὁ Μέτελλος φθίνει κατ' ἀρχῆς εἰς Μέγαρα (ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ὑπὸ τὸν Ἀλκαμένη ἀμαρτάνει δραπετεύσαντες εἰς Κορίνθον) καὶ προχωρεῖ ἔπειτα εἰς τὸν Ἰσθμόν. Σημειωτέον, ὅτι, καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας, ὁ Μέτελ-

τὸς ἐν ταῖς κλιτικαῖς ἀβροῖζενται μετὰ τῶν ὑπῆλων εἰς τὴν Κορίνθον. Ἐξ οὗ συνέβαινε γίνεσθαι τὰς μάχαις πλείους ἀκριβεῖς, παραγῆς, δυσθυμίας. Καὶ τοὺς μὲν ἀπολωλότας ἐπῆρσαν, τοὺς δ' ἐκφυρομένους κλέον, καὶ προσκατεκαίοντο πάντες ὡσπερ προειρημένοι τὸ μέλλον· τὴν δὲ τῶν οἰκετῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐπισυρμένην βαρῆς ἔφερον, ὡς ἂν τῶν μὲν ἡλευθερωμένων ἀρτί, τῶν δὲ λοιπῶν πρὸς τὴν ἐπιβῆ ταύτην μεμετανοημένων. Ἀρμα δὲ τούτοις οἱ μὲν ἀνδρας εἰσέφερον ἢ α καύσαντο παρὰ τὴν αὐτῶν προέβασιν ὅτι τις ἔχειν δόξαιεν, αἱ δὲ γυναῖκες, ἀφαιρούμεναι σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἰδίων τέκνων τὴν κόσμον, ὡς περ ἐπίτηδες εἰς αὐτὸν τὸν ὄλεθρον εἰσέφερον.

Ἀπάντων δὲ τούτων ἐν ἐνὶ καιρῷ συμβαινόντων, ἡ τῶν κατὰ μέρη ἀεὶ προσπιπτόντων κατὰ πλείους ἀφῆται τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἐπίστασιν καὶ διάληψιν, δι' ἣς ἐμελλον προνοεῖσθαι, ὅτι κἀντες εἰς πρῶτον ὄλεθρον ἄγονται μετὰ τέλειαν αἱ γυναῖκες. Λοιπὸν, οἷον ὑπὸ χειμᾶρῶν τινὸς λάβρον προουθόμενον καὶ φερόμενον μετὰ βίας, ἐπὶ καὶ λῆθον τῆ τοῦ πρεσβυτέρου ἀνοῖα καὶ παρακοπῆ. Ἡ δὲ μὲν γὰρ καὶ Μεσσήνια κατὰ γῆρας ἔμειναν, προσδοκῶντες τὸν ἀπὸ τοῦ στόλου κίνδυνον· οὗς οὐδὲν ἐπὶ τῶν παρόντων ὠνησεν, εἴπερ ἐράνη τὸ νέφος ἐκαίω κατὰ τὴν ἐξάρχῃς πρόθεσιν. Πατρεις δὲ καὶ τὸ μετὰ τούτων συντελειῶν βραχέϊ χρόνῳ πρότερον ἐπταίει κατὰ τὴν Φωκίαν, καὶ ἦν τὸ συμβαῖνον πολλῶν τῶν κατὰ Πελοπόννησον ἐλευθερότερον. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἔην παραλήθως αὐτοὺς ἐξῆρσαν, οἱ δὲ ἐπεφυγῶν ἐκ τῶν πλείων ἀνοδίας, πρὸς οὐδὲν ὠρισμένον ποιοῦμενοι τὴν ἀναχώρησιν, διὰ τὴν ἐκπληξίν τῶν γιγνομένων ἐν ταῖς πόλεσι. Καὶ οἱ μὲν ἄγον, ἐκδιώγοντες ἀλλήλους τοὺς πολέμους, ὡς ἀλλοτρίους γεγονότας Ῥωμαίων, οἱ δὲ ἐμύνηον καὶ κατηγοροῦσαν τῶν πλείων, οὐδενὸς ἐπιζητούντων κατὰ τὸ παρὸν τὴν τοιαύτην χρεῖαν· οἱ δὲ μετ' ἰκετηρίας ἀπῆντων, δημολογούντες παρεσπονδημένοι, καὶ πυνθανόμενοι εἰ δαίπασχαι, μηδέπω μηδενὸς ἐπιζητούντος λόγον ὑπὲρ τούτων. Πάντα δ' ἦν πληρῆ ἀρχομένης φρασεύσεως τῶν βριστούντων ἑαυτοὺς εἰς τὰ φρένα καὶ κατὰ χρισμῶν ὥστε κατὰ τὴν παροιμίαν κἄν ἐπῆρῃν ἐλεῖ· καὶ θεασάμενον τὴν τότε περιπέτειαν τῆς Ἑλλάδος. . . . Οἱ δὲ Θεβαῖοι ἐκλιπόντες πανδημίαι τὴν πάλιν ἐρημοτελείωσιν κατέλιπον ἐν αἷς καὶ Κυβέας, εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀποχωρήσας μετὰ γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἤλατο κατὰ τῆς χώρας. »

λος δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν Ἰσθμόν, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ Δάιος συνεκρότησε νέαν τινὰ ἀξιόμαχον δυνάμειν· διότι ἂν ἔφθασεν ἀμέσως μετὰ τὸν Δάιον, δὲν ἐννοοῦμεν τί ἔβλεπεν ἐμποδίσαι τὸν Ῥωμαῖον στρατηγόν νὰ εἰσελθῇ πᾶραυτα εἰς τὴν Κορίνθον, ἐνῶ μάλιστα ὑπῆρχε μεγάλη Ἀγαιῶν μερὶς πρόθυμος νὰ ὑποδεχθῇ αὐτόν.

7) Οἱ Ἀγαιοὶ συγκροτοῦσιν εἰς Κορίνθῳ κοινήν σύνοδον, μετὰ τῆς ὁποίας ὁ Μέτελλος ἐπιχειρεῖ μακρὰς διαπραγματεύσεις. (1) Οἱ Ἀγαιοὶ ἦσαν διηρημένοι· οἱ μὲν ἀπέκλινον πρὸς τὴν εἰρήνην, οἱ δὲ ἐπιμένοντες ἠθέλον νὰ ἐξακολούθωσι τὸν πόλεμον. Ἡ τελευταία μερὶς ὑπερισχύσασα ἀνηγγέρευσε στρατηγὸν τὸν Δάιον καὶ ἀπέβησε τὰς νέας περὶ εἰρήνης προτάσεις τοῦ Μετέλλου.

8) Ὁ Μέτελλος ἀαγγέλλει εἰς τὴν Ῥώμην τὴν ἀποτυχίαν τῶν τελευταίων αὐτοῦ διαπραγματεύσεων.

9) Ἡ Ῥωμαϊκὴ βουλή, μαθηῦσα τούτο καὶ θεωροῦσα ὅτι ὁ πόλεμος πρόκειται νὰ παραταθῆ, ἀπερῶσισε νὰ ἀναθέσῃ αὐτὸν εἰς εἰδικὸν στρατηγόν, τὸν τότε ὑπάταν Μόμμιον (2), ὅστις, ἐπισπεύσας τὴν ἀναχώ-

(1) Πολυβ. XI, IV.
(2) Ὅτι ὁ πόλεμος ἐπετρόπη τῷ Μόμμίῳ τότε μόνον ὅτε ἔμαθον ἐν Ῥώμῃ τὴν ἀποτυχίαν τῶν τελευταίων διαπραγματεύσεων τοῦ Μετέλλου πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ εἰς κοινήν σύνοδον συνηγμένους Ἀγαιοὺς, τὴ λέγει βρῆτως, ἂν καὶ συνοπτικώτατα ἐκφραζόμενος, ὁ Ζωναρῆς. IX, λα. « Καὶ τοῦ Κριτόλαου πεσόντος, διχῆ δὴρητο τὸ Ἑλληνικόν. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς εἰρήνην ἀπέκλινον . . . οἱ δὲ καὶ ἐπιεσταίοντες, τῷ Δαίῳ εἰς πράγματα ἐπιτρέψαντες· ἢ μαθόντες οἱ ἐν Ῥώμῃ, ἐκ' αὐτοῦ τὸν Μόμμιον ἐπέμψαν. » Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Παισάνιος φαίνεται λέγων (VII, XIV, 5) ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέτρεψαν τὸν πόλεμον εἰς τὸν Μόμμιον, ἂρα μαθόντες τὰ γενόμενα καὶ ἀποφασισθέντα ὑπὸ τῶν Ἀγαιῶν κατὰ τὴν ἐν ἔαρι τοῦ 146 συγκροτηθεῖσαν σύνοδον. Ἀλλ' ἂν τούτο ἦτο ἀληθές· πῶς ἀνέλαβε τὸν πόλεμον ὁ Μέτελλος, πῶς, τὸ κυριώτερον, ἀνέλαβε νὰ ὑποβάλῃ ἐπανειλημμένας περὶ εἰρήνης προτάσεις, ἐνῶ ὁ πόλεμος εἶχε ἤδη ἐπιτραπῆ εἰς ἄλλον; Εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Μέτελλος αὐτογνωμόνως ἐπεχειρήσῃ νὰ συνθηκολογήσῃ πρὸς τοὺς Ἀγαιοὺς καὶ νὰ δεσμεύσῃ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰς περαιτέρω αὐτῆς πράξεις καὶ ἀποφάσεις, παρὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἀδείαν αὐτῆς. Ὁ πόλεμος ἀετέθη βεβαίως κατ' ἀρχῆς εἰς τὸν Μέτελλον, μετὰ παραγγέλλας νὰ μὴν ἀπαυθῆσῃ ἀπὸ τοῦ Ἀγαιῶν, εἰμὴ ὅτι καὶ πρότερον εἶχε ἀπαυθῆσθαι ἀπὸ αὐτῶν, δηλαδὴ νὰ ἀφῆσται τῆς πρὸς αὐτοὺς συντελείας τὰς πόλεις ὡσαὶ ὑπάσθησαν τὴν μερίδα τῶν Ῥωμαίων καὶ μόνον ἀρῶν ἔμαθον ἐν Ῥώμῃ ὅτι οἱ Ἀγαιοὶ, καὶ τοὶ ἐπανειλημμένως ἠττηθέντες, ἐπιμένον θέλοντες νὰ ἐξακολούθωσι τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον, ἀπερῶσθη νὰ ἀνατεθῆ ὁ πόλεμος οὗτος εἰς εἰδικὸν στρατηγόν.—Ὅλα τὰ περιστασιακά τοῦ πολέμου τούτου ἀποδεικνύουσιν ἐν γενεῖ, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐπέσπευδον τὴν διὰ τῆς βίας κατα-

ναι ὁ τοῦ Νομίμου θρίαμβος. Ἐπειτα ἀρχεται ἡ LIII βίβλος. Ἰβίδεν δὲ ἀρχεται; Ap. Claudius consul Salassos, gentem Alpinam, domuit. Ἄπαντες δὲ οἱ χροολόγοι τῆς ὑπατείας τοῦ Ἀππίου τοῦτου ἐν ἔτει 143 πρ. Χρ. = τοῦ 611 ἀπὸ κρίσεως Ῥώμης (1). Ἰβίαι ἤδη δυνατὸν νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ Μόμμιος ἐθριάμβευσεν ἐν ἔτει 145, ἀφοῦ βλέπομεν τὸν Δίβιον, ἄμλ μετὰ τὴν ἔλθεσιν τοῦ γεγονότος τούτου ἱστοροῦντα τὰ γεγονότα τοῦ 143 ἔτους;

Νομιζομεν πρόδηλον ὅτι ὁ θρίαμβος τοῦ Νομίμου ἐτελέσθη ἐν ἔτει 1ῳ. τῆς 159 Ὀλυμπιάδος, ὡς ἐξάγεται καὶ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ Ἀππιανοῦ καὶ ὡς ἀπεικάζεται ἔμλ ἡ Κόρινθος ἐλθὼ ἐν ἔτει 145. Οἱ δὲ θριάμβοι πάλιν τοῦ Μιτέλλου καὶ τοῦ Σκιπίωνος δὲν ἐπανηγυρίθησαν πρὸ τοῦ 145 ἔτους. Ὁ Μέτελλος, ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, περὶ τὰ τέλη τοῦ 146 ἔτους = 608, καὶ μεταβὰς τὸ πρῶτον εἰς Μακεδονίαν, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ῥώμην, ἀναμνηστικῶς δὲν προσέφρασε νὰ τελέσῃ τὸν θρίαμβον αὐτοῦ κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Ἐπίσης καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ λεγεῶνες τοῦ Σκιπίωνος δὲν ἐπανῆλθον εἰς Ῥώμην εἰμὴ ἀφοῦ, διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου, ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅτι κατ' ἀρχάς ἡ Ῥωμαϊκὴ βουλὴ ἐδήμιζεν ὅτι θέλει ἴσως ἀναγκασθῆναι νὰ ἐκπέμψῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν Ἀχαιῶν, τὸ λέγει ῥητῶς ὁ Πολύβιος (2). Ὦθεν καὶ ὁ τοῦ Σκιπίωνος θρίαμβος δὲν ἐτελέσθη εἰμὴ ἐν ἔτει 145 = 609.

Ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ, ὁ Ἑρμᾶνος ἐξετάζει καὶ ἕτερον ζήτημα τῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ζήτημα βεβαίως σπουδαιότερον τοῦ προεκτεθέντος, τὸ ἐξῆς: Ὅσοῦν τι ὑπῆρξε τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολιτεύμα τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν κατατροπὴν τῆς Κορίνθου. Ἡ πρότερον ἐπικρατούσα γνώμη ἦτο, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι μετέβαλον ἐκτοσὶ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἐπαρχίαν ὁ δ' Ἑρμᾶνος καθίστησιν ἀναμνηστικῶς, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη, ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι διετήρησαν τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν ἐπὶ πολλὸν ἔτι χρόνον, θεωρούμεναι ὡς σύμμοχοι τῆς Ῥώμης, καὶ ὅτι δὲν ἤρχισαν νὰ διοικῶνται ἐπαρχιακῶς εἰμὴ ἀπὸ τοῦ Λύγουστου. Ἐπειδὴ δὲ τὴν γνώμην ταύτην ἐπεχείρησε νὰ πολεμήσῃ ὁ Γερμανὸς Μαρκουάρτιος, ὁ Ἑρμᾶνος, ἐπανελθὼν κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος εἰς τὸ αὐτὸ ζήτημα (3) ἐτι μάλ' διηκρίνησε καὶ ἐνεπέδωσε τὴν δοξασίαν αὐτοῦ.

Τὴν γνώμην ταύτην εἰδομέν' ἀξιοθελῶσαν τοιοῦτου ὑπερμάχου τοσούτῳ μᾶλλον εὐχαρίστως, ὅσῳ ἐτι ἀπὸ τοῦ 1846 ἔτους εἶχομεν τολμήσει καὶ ἡμεῖς νὰ

φέρωμεν εἰς μέσον καὶ νὰ υποστηρίξωμεν αὐτὴν εἰς πραγματεῖαν καταχωρισθεῖσαν ἐν τῶν ἐν Ἀθήναις περιοδικῶν συγγραμμάτων (1).

Κ. Π.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Λοκρικῆς ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς διαφώτισις, ὑπὸ I. N. Οἰκονομίδου, μετὰ Γαλλικῆς μεταφράσεως. Ἐν Κερκύρα, 1850.

Ἀναπληροῦμεν ἐνταῦθα λίθην βιβλιογραφικὴν, διὰ ἡμελλόμεν νὰ ἐξαιτηθῶμεν τὴν συγγνώμην τῶν μετῴρων ἀναγνωστῶν. Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν ἐξεδόθη τὸ πάσης προσοχῆς ἄξιον τοῦτο πόνημα, καὶ ὅμως ἐκ τίνος παραδρομῆς παρελείφθη μέχρι τοῦδε ἡ ἀγγελία αὐτοῦ. Πρὸς τὴν συγγραφήν του ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ κτωκαιδεκάστιχος ἐπιγραφή, ἀρχαιοτάτοις γράμμασι κεχαρκαμένη ἐπὶ πατάλου χαλκοῦ, οὐκ οἶδα εἰ ἐν Κερκύρα ἢ κατὰ τὴν Ὀζολαίαν εὐρεθεῖσα Λοκρικῆ. Ὁ ποθὸς αὐτῆς ἐξηγητῆς, οὐ μόνον ἀνέγνω αὐτὴν εὐφρέντως, πάσης τῆς ἀρχαϊκῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀπυθνήθους Λοκρικῆς διαλέκτου ὑπερνεκλήτας δυσχερείας, ἀλλὰ προσέθηκεν αὐτῇ καὶ διασηφῆσεις, αἵτινες, ἐν 112 μεγάλας σελῖτι καὶ ἐν πέντε κεφαλαίοις, ἐπιγραφόμενοι λεκτικὰ, πραγματικὰ, ἐποχῆ, περὶ τῆς Λοκρικῆς διαλέκτου, περὶ τοῦ κατὰ Δωρικεῖς τοιμοῦ, περιέχουσιν ὅλον πλοῦτον φιλολογικῆς πολυμαθείας, κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦμεναι τῶν ἀρίστων κριτικῶν προϊόντων τῶν ἐσχωτέρων τῆς Εὐρωπαϊκῆς σοφῶν. Ἐπὶ τῷ πανήματι τούτῳ δύναται δικαίως νὰ σεμνυνῆται ἡ ἡμετέρα γραμματολογία.

Αὐτὸς τοῦ ἐν τῷ Φιλολ. ΞΓ'. αἰνίγματος.

Ἡ Κυρία ἐγεννήθη τῇ 29 Φεβρουαρίου, ἔτους ἐμβολίμου.

—o—

(1) Ἰδὲ τοὺς χρονολογικοὺς πίνακας τοῦ Fischer ἐν ἔτει 611 = 145 καὶ τῆς ὑπὸ Δρακεμβουργίου ἐκδόσεως τοῦ Δίβιου, τόμου δωδεκάτου, μέρος δευτέρου, σελ. 103.

(2) XL, V, 10.

(3) Defensio disputationis de Gracciae post captam Corinthum conditione. Gottingae MDCCCLII.

(1) Θέμις ἡ ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας. Συντασσομένη παρὰ διαφόρων νομομαθῶν, ἐκδομένη δὲ παρὰ τοῦ Λεωνίδα Α. Σγούρα. Τόμος δεύτερος. Ἐν Ἀθήναις, 1846. Σελ. 319 καὶ ἐπισημασμένων τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὴν Ἑλλάδα πολιτεύμα μέχρι τοῦ Λύγουστου.